

BỘ CÔNG CỤ GIÁM SÁT VÀ ĐÁNH GIÁ SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM

TẬP
5

Các công cụ giám sát và đánh giá
sự tham gia của trẻ em

Tổ chức Save the Children (Cứu trợ trẻ em) hoạt động tại hơn 120 quốc gia. Chúng tôi giúp trẻ em có một cuộc sống tốt đẹp hơn. Chúng tôi đấu tranh cho quyền của trẻ em. Chúng tôi hỗ trợ trẻ em phát triển hết tiềm năng của mình.

Bộ công cụ này được biên soạn bởi Gerison Lansdown và Claire O’Kane

Lời cảm ơn

Rất nhiều trẻ em và thanh thiếu niên, người lớn và các cơ quan đã có những đóng góp đáng kể trong việc định hình và cải thiện bộ công cụ này. Chúng tôi thành thật xin lỗi vì không thể đề cập hết tất cả tên từng người, nhưng chúng tôi thực sự đánh giá cao những đóng góp quan trọng của những người đồng hành cùng chúng tôi.

Chúng tôi đặc biệt tri ân các thành viên ủy ban chỉ đạo đã định hướng và hướng dẫn quá trình thí điểm liên cơ quan trong khoảng thời gian hai năm: Kavita Ratna (Tổ chức Concerned for Working Children), Alana Kapell (Văn phòng Đại diện Đặc biệt về Bạo hành Trẻ em), Bill Badham (Các công trình nghiên cứu về Sự tham gia), Sara Osterland, Sarah Stevenson, Vera Gahm và Elspeth Bo (Plan International), Rachele Tardi Forgacs, Bill Bell và Hannah Mehta (Save the Children), Miriam Kramer và Judith Diers (UNICEF), Phillipa Lei và Paul Stephenson (World Vision). Chúng tôi cũng xin cảm ơn sự đóng góp của Anne Crowley, Jo Feather, Tricia Young, Clare Hanbury, Ravi Karkara, Annette Giertsen và Monica Lindvall.

Chúng tôi cũng đánh giá cao những nỗ lực to lớn của các đầu mối và các cơ quan tham gia vào quá trình thí điểm và tham gia hội thảo đánh giá toàn cầu ở Ghana: James Boyon, Gbedzonie Akonasu, Gift Bralaye Ejemi, Gabriel Semeton Hunge, Phong trào chống Lao động Trẻ em châu Phi và Tổ chức Thanh niên Nigeria Roshini Nuggehalli và Anitha Sampath, Tổ chức Concerned for Working Children, Ấn Độ Nohemi Torres và Harry Shier, CESESMA Nicaragua

Lucy Morris và Brussels Mughogho, Tổ chức EveryChild Malawi.

Edwin John, nCn, Ấn Độ

Jose Campang và Helen Maralees, Plan Guatemala

Santiago Devila, Plan Mỹ Latinh và các đồng nghiệp và đối tác của Plan ở Cộng hòa Dominica, Ecuador, El Salvador, Honduras và Paraguay

Alice Behrendt, Plan International Senegal

Francis Salako, Akakpo Dofoe Kafui, Ali Essoh, Kegbao Fousseni, Plan Togo

Dev Ale, Save the Children Nepal và Gurung Devraj, Tuki Nepal

Clare Back, Rebecca Lawson và Zoe Davidson, Save the Children Gourory Dery, Mary Appiah, Faustina Tietaah, Eugenia Atami, Cecilia Andersen, Philip Boadu, Doris Adjoa Arkoh Tetteh, Moses gbeke và Phillipa Nkansah, World Vision Ghana

Manyando Chisenga, Ifuna Simushi, Ignatius Mufwidakule, World Vision Zambia

Stella Nkuramah-Ababio và Julianne Simon, World Vision

Chúng tôi cũng đánh giá cao tổ chức Quỹ Oak (Oak Foundation) đã tài trợ cho việc thí điểm và phát triển bộ công cụ, đồng thời cảm ơn sự cống hiến đặc biệt và nhất quán của tổ chức trong việc thúc đẩy sự thể hiện chân thật tiếng nói của trẻ em. Chúng tôi muốn cảm ơn nhóm công tác trong Chương trình Chống Lạm dụng Trẻ em, đặc biệt là Jane Warburton, Fasil Mariam và Anastasia Anthopoulos.

Chúng tôi cũng xin cảm ơn Ravi Wickremasinghe, Sue Macpherson và Bharti Mepani của Save the Children đã hỗ trợ các công đoạn cuối cùng để hoàn thành ấn phẩm.

Xuất bản bởi

Tổ chức Cứu trợ Trẻ em (Save the Children)

1 St John's Lane London

EC1M 4AR

UK

+44 (0)20 7012 6400

savethechildren.org.uk

Xuất bản lần đầu năm 2014

© Quỹ Cứu trợ Trẻ em 2014

Save the Children là tổ chức từ thiện được đăng ký ở Anh và xứ Wales (213890) và Scotland (SC039570). Mã đăng ký tổ chức số 178159

Ấn phẩm này là có bản quyền, nhưng có thể được sao chép bằng bất kỳ phương pháp nào mà không cần phải trả phí hoặc xin phép để phục vụ mục đích giảng dạy, nhưng không phải để bán. Việc sao chép trong bất kỳ trường hợp nào khác, phải có sự cho phép trước bằng văn bản từ cơ quan xuất bản và có thể đi kèm một khoản phí.

Ảnh bìa: Các thành viên của Child Brigade, một tổ chức của lao động trẻ em và trẻ em đường phố tại Bangladesh. (Ảnh: Ken Hermann)

Thiết kế bởi Công ty thiết kế Grasshopper

NỘI DUNG

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG TẬP SÁCH	v
----------------------------	---

Tổng quan về các công cụ giám sát và đánh giá trong sách	vi
--	----

1 Khái quát về các công cụ GS&ĐG để thu thập dữ liệu sơ cấp	1
Phỏng vấn	1
Bảng hỏi hoặc khảo sát	3
Thảo luận nhóm tập trung	5
Quan sát	6
Các công cụ có sự tham gia	7
Các câu chuyện về sự thay đổi quan trọng nhất	7
Các câu chuyện điển hình và lời kể chứng thực	8
2 Công cụ giới thiệu GS&ĐG sự tham gia của trẻ em đến các bên liên quan	9
Thảo luận nhóm	10
Biểu đồ mốc thời gian chương trình	11
Phương pháp đi dạo do trẻ chủ trì	12
“Chào và bánh”	13
3 Công cụ thu thập dữ liệu ban đầu về sự tham gia của trẻ em	14
Vẽ biểu đồ cơ thể “ban đầu”	15
Biểu đồ ra quyết định	18
Chấm điểm độ tự tin (trước và sau chương trình)	20
Tự đánh giá qua bảng hỏi về chất lượng sự tham gia của trẻ em	20
4 Công cụ đánh giá phạm vi sự tham gia của trẻ em	21
Phân tích đường bước chân	22
Vẽ biểu đồ tham gia chu trình dự án	24
Dạo qua vòng đời dự án	27
Đánh giá mô hình “H”	29
Phân tích vòng tròn tham gia	31
Múa rối	33
Vẽ tranh	34

5 Công cụ đánh giá chất lượng tham gia của trẻ em	35
Chậu và đá	36
Thăm thần kỳ	39
Vẽ tranh	40
Các chuyến đi và trò chơi do trẻ điều hành	40
 6 Công cụ đánh giá kết quả sự tham gia của trẻ em	 41
Phỏng vấn và thảo luận nhóm tập trung về kết quả của sự tham gia	42
Vẽ bản đồ cơ thể (trước và sau)	42
Đèn giao thông đỏ, vàng, xanh	45
Trẻ em phân tích bối cảnh thay đổi	47
Các câu chuyện về sự thay đổi quan trọng nhất	51
Giám sát (với) dải băng đỏ	53
Theo dõi chuyên cần tại trường	54
Phân tích dữ liệu thứ cấp	56
Múa rối và diễn kịch	56
Vẽ tranh	57
Làm sổ lưu niệm	57
 Phụ lục: Các trò chơi khởi động và làm quen	 58
 Chú giải	 62

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG TẬP SÁCH

Tập sách này giới thiệu một loạt các công cụ mà bạn có thể sử dụng với các bên liên quan khác nhau, đặc biệt là trẻ em và thanh thiếu niên, nhằm thu thập và phân tích thông tin để theo dõi và đánh giá phạm vi (trang 21-34), chất lượng (trang 35-40) và kết quả (trang 41-57) về sự tham gia của trẻ em.

Một số công cụ GS&ĐG cốt lõi như phỏng vấn, thảo luận nhóm tập trung, quan sát, khảo sát và những câu chuyện về thay đổi quan trọng nhất được giới thiệu trong tập sách này. Tập sách cũng giới thiệu các công cụ có sự tham gia, trong đó có nhiều công cụ đã được tùy chỉnh để bạn sử dụng khi làm việc trên các bảng trong **Tập 3**. Sách cũng trích dẫn những trải nghiệm từ các tổ chức đã thử nghiệm các công cụ, thuật lại cách họ làm việc trong thực tế và lợi ích mà họ có được trong việc khuyến khích trẻ em thể hiện quan điểm một cách tự do.

Chúng tôi khuyến khích bạn điều chỉnh các công cụ trên sao cho phù hợp với bối cảnh văn hóa xã hội cụ thể mà bạn đang làm việc. Để sử dụng những công cụ này một cách hiệu quả, tổ chức của bạn cần cam kết một cách tiếp cận chuẩn mực và có sự tham gia vào quá trình GS&ĐG (xem **Quyền 4**). Các thành viên của nhóm GS&ĐG cốt lõi của bạn nên được tập huấn và hỗ trợ để sử dụng tốt các công cụ được chia sẻ trong tập sách này. Bạn cũng cần nỗ lực tối đa để chủ động thu hút sự tham gia của trẻ em gái và trai ở các độ tuổi và có các hoàn cảnh khác nhau, bao gồm trẻ nhỏ, trẻ em khuyết tật, trẻ em phải lao động, cũng như trẻ em đang đến trường.

MỘT SỐ LƯU Ý

Trong bất kỳ hoạt động hoặc công cụ GS&ĐG nào mà bạn định sử dụng, bạn cần nghĩ về những người trong nhóm của bạn. Hoạt động bạn đang sử dụng có phù hợp và dễ dàng tiếp cận đối với những người tham gia hay không - ví dụ, về mặt thể chất hoặc ngôn ngữ được sử dụng. Cần đảm bảo rằng bạn có đủ không gian cần thiết cho hoạt động và các thành viên nhóm GS&ĐG nòng cốt của bạn tạo ra được một môi trường an toàn, nơi tất cả những người tham gia được khuyến khích thể hiện quan điểm và trải nghiệm của họ.

Phần phụ lục “Ghi chú bổ sung” trong một số công cụ - được đánh dấu với biểu tượng này – sẽ cung cấp các ví dụ về “những điều cần lưu tâm” mà người thúc đẩy trong nhóm GS&ĐG nòng cốt cần ghi nhớ khi áp dụng các công cụ cụ thể.

TỔNG QUAN VỀ CÁC CÔNG CỤ GS&ĐG TRONG SÁCH NÀY

Các công cụ trong tập sách này	Trang	Các công cụ cơ bản sử dụng được trong mọi giai đoạn	Công cụ giới thiệu GS&ĐG	Công cụ thu thập dữ liệu hiện trạng ban đầu	Công cụ đánh giá phạm vi sự tham gia	Công cụ đánh giá chất lượng tham gia	Công cụ đánh giá kết quả của tham gia	Công cụ dành cho trẻ nhỏ
Phòng vấn	1	/		/	/	/	/	
Bảng hỏi hoặc khảo sát	3	/		/	/	/		
Thảo luận nhóm tập trung	5	/	/	/	/	/	/	
Quan sát	6	/		/	/	/	/	
Nghiên cứu trường hợp hoặc lời kể chứng thực	8	/		/	/	/		
Các câu chuyện về thay đổi quan trọng nhất	7	/			/	/	/	
Phân tích dữ liệu thứ cấp	00	/		/	/	/	/	
Chuyến đi do trẻ điều hành	12		/			/		/
Biểu đồ mốc thời gian chương trình	11		/					
“Chảo và bánh”	13		/					
Bảng hỏi tự đánh giá	20			/		/		
Chậu và đá	36			/		/		
Vẽ biểu đồ cơ thể trước và sau chương trình	15			/				
Biểu đồ ra quyết định	18			/			/	
Chấm điểm độ tự tin	20			/			/	
Vẽ tranh	34				/	/	/	/
Trò chơi	34				/	/		/
Múa rối, diễn kịch	33				/		/	/
Biểu đồ không gian (Tập 2)					/			
Phân tích đường bước chân	22				/			
Vẽ biểu đồ tham gia chu trình dự án	24				/			
Dạo qua vòng đời dự án	27				/			
Đánh giá mô hình “H”	29				/			
Phân tích vòng tròn tham gia	31				/			
Thăm thần kỳ	39					/		/
Vẽ biểu đồ cơ thể (trước và sau)	42						/	/
Làm sổ lưu niệm	57						/	/
Đèn giao thông đỏ, vàng, xanh	45						/	
Trẻ em phân tích bối cảnh thay đổi	47						/	
Giám sát (với) dải băng đỏ	53						/	
Theo dõi chuyên cần tại trường	54						/	

Các trò chơi phá băng và bài tập khởi động, làm quen cũng được giới thiệu ở phụ lục của sách.

1 KHÁI QUÁT VỀ CÁC CÔNG CỤ GS&ĐG DÙNG ĐỂ THU THẬP DỮ LIỆU SƠ CẤP

Các công cụ GS&ĐG quan trọng để thu thập dữ liệu sơ cấp bao gồm:

- **Phòng vấn** (xem bên dưới)
- **Bảng câu hỏi hoặc khảo sát** (bao gồm khảo sát về Hiểu biết, Thái độ và Thực hành (xem trang 4))
- **Thảo luận nhóm tập trung** (xem trang 5)
- **Quan sát** (xem trang 6)
- **Các công cụ thu thập và phân tích dữ liệu có sự tham gia** (xem trang 7)
- **Các câu chuyện về thay đổi có quan trọng nhất hay các lời chứng bằng miệng** (xem trang 7)

Phòng vấn, bảng câu hỏi, thảo luận nhóm và quan sát là tất cả các công cụ GS&ĐG cốt lõi có thể được sử dụng để thu thập dữ liệu ban đầu và các dữ liệu khác liên quan đến phạm vi, chất lượng và kết quả của sự tham gia của trẻ em. Dưới đây, các công cụ này sẽ được mô tả chi tiết.

PHÒNG VẤN

Phòng vấn là một công cụ quan trọng sử dụng trong quá trình GS&ĐG hiệu quả. Các cuộc phỏng vấn có thể xây dựng trên diễn tiến “tự nhiên” của các cuộc trò chuyện để hiểu rõ hơn và tìm hiểu thêm về suy nghĩ, ý tưởng, hành động và quan sát của mọi người. Người phỏng vấn tập trung vào đặt câu hỏi và tích cực lắng nghe quan điểm, kinh nghiệm và phản hồi của người hoặc nhóm người được phỏng vấn.

Phòng vấn là một kỹ năng quan trọng cần được áp dụng khi sử dụng các công cụ và phương pháp có sự tham gia như vẽ mốc thời gian, bản đồ cơ thể, vẽ tranh hoặc diễn kịch. Các cuộc phỏng vấn sẽ hiệu quả hơn nếu chúng được thực hiện sau khi các công cụ có sự tham gia đã được sử dụng để làm việc với trẻ em hoặc người lớn, do chúng có khả năng xây dựng niềm tin và nhờ đó mọi người có thể tự tin hơn để chia sẻ quan điểm của họ về các vấn đề đang được nghiên cứu.

Điều quan trọng là người phỏng vấn cần xây dựng tốt niềm tin và tạo ra một môi trường khiến người được phỏng vấn cảm thấy an toàn, thoải mái khi chia sẻ quan điểm và kinh nghiệm thực tế của họ, thay vì nói những gì họ nghĩ người phỏng vấn muốn nghe.

LỢI ÍCH CỦA PHÒNG VẤN

Phòng vấn với trẻ em, thanh thiếu niên và người lớn có thể:

- Giúp khám phá và hiểu rõ hơn về bối cảnh, hoạt động, chất lượng, phạm vi và kết quả của sự tham gia của trẻ em với các bên liên quan khác nhau
- Có hiệu quả trong việc khám phá các sắc thái và sự phức tạp của các tình huống trong thực tế
- Giúp tìm hiểu một cách sâu sắc về những lý do đưa đến những cảm giác nhất định nào đó của con người

AI CÓ THỂ PHÒNG VẤN

Trẻ em và thanh thiếu niên có thể có làm tốt việc phỏng vấn những người cùng trang lứa của họ về sự tham gia và mức độ họ tham gia vào các quyết định liên quan đến họ. Trẻ em và thanh thiếu niên cũng có thể phỏng vấn người lớn. Người lớn cũng có thể tiến hành phỏng vấn người lớn, trẻ em và thanh thiếu niên.

CÁC DẠNG PHÒNG VẤN KHÁC NHAU

- Phỏng vấn có thể ở dạng cấu trúc (sử dụng cùng bộ câu hỏi cho tất cả người tham gia) hoặc bán cấu trúc, với một số câu hỏi chính nhưng đồng thời mang tính linh hoạt để có thể bổ sung các câu hỏi khác nhau hoặc đào sâu thông tin tùy thuộc vào người được phỏng vấn và ngữ cảnh cụ thể.
- Người phỏng vấn có thể sử dụng các câu hỏi mở hoặc đóng. Các câu hỏi mở có thể giúp thu thập thông tin một cách chi tiết hơn. Một người phỏng vấn tốt có thể sử dụng các câu hỏi phát sinh tùy hoàn cảnh để thăm dò và tìm hiểu nhiều thông tin hơn mong đợi trong một bảng câu hỏi. Các cuộc phỏng vấn cũng có thể có hiệu quả cao khi làm việc với trẻ em, thanh thiếu niên hoặc người lớn không biết chữ hoặc tự tin về đọc viết.

Khi được người tham gia đồng ý, các cuộc phỏng vấn có thể được ghi lại bằng một máy thu âm và sau đó được sao chép cho các thành viên nòng cốt của nhóm GS&ĐG để phân tích. Ngoài ra, các thành viên nòng cốt của nhóm GS&ĐG cũng có thể ghi chép các ý chính khi cuộc phỏng vấn đang diễn ra nhằm làm nổi bật những ý này. Một số thành viên nhóm GS&ĐG có thể thích ghi chép còn một số người có thể thích xem bản ghi lời thoại phỏng vấn. Tuy nhiên, như Funky Dragon (2012), một tổ chức do trẻ em lãnh đạo khuyến cáo: “bản ghi lời thoại phỏng vấn có thể là rất dài và gây tốn nhiều công sức, do đó bạn cần chú ý không nên để nhóm của bạn làm việc quá sức” (trang 19).¹

SỬ DỤNG PHÒNG VẤN VÀ THẢO LUẬN NHÓM TẬP TRUNG ĐỂ KHÁM PHÁ TÍNH PHỨC TẠP, ẨN DỤ

Trong quá trình GS&ĐG ở Ấn Độ, đã có lũ quét xảy ra vào tháng 6 và tháng 7 năm 2012, dẫn đến cái chết của 12 trẻ em do rơi vào ao hồ và giếng mở. Các tổ chức của trẻ em đã vào cuộc để tăng cường sự quan tâm của cộng đồng về cái chết và những rủi ro thường xuyên xảy ra đối với trẻ em. Họ vận động việc thực hiện các biện pháp giúp ngôi làng của họ an toàn và “thân thiện với trẻ em”. Chương trình thí điểm GS&ĐG tương ứng đã tập trung vào việc giám sát sự tham gia của trẻ em trong việc giải quyết tình trạng khẩn cấp mới phát sinh này.

Việc áp dụng bộ công cụ này đã gặp phải một số khó khăn do chỉ một số ít công cụ có thể nắm bắt được phản ứng của trẻ em cũng như tính phức tạp, sắc thái đa dạng trong những tình huống tức thời. Ngoài ra, vai trò của người lớn và bản chất của mối quan hệ đang phát triển giữa trẻ em và người lớn trong quá trình này không thể nào thể hiện được thông qua các công cụ xác định phạm vi chất lượng. Tuy nhiên, nhóm nghiên cứu đã thu thập được thông tin liên quan và quan trọng thông qua các cuộc phỏng vấn, thảo luận nhóm tập trung với trẻ em và người lớn và qua lời xác minh của các nhà hoạt động thực địa.

BẢNG HỎI HOẶC KHẢO SÁT

Bảng hỏi là một tài liệu chứa một bộ câu hỏi. Các bảng hỏi được gọi là cuộc khảo sát khi có một số lượng lớn người tham gia hoàn thành. Bảng hỏi cần sử dụng ngôn ngữ rõ ràng và có thể chứa hình ảnh hoặc biểu tượng để giúp các câu hỏi rõ ràng hơn và thú vị hơn đối với trẻ em, thanh niên và người lớn tham gia trả lời. Bảng hỏi có thể có các loại câu hỏi khác nhau nhằm thu thập các loại thông tin khác nhau, bao gồm:

- **Câu hỏi đóng**, yêu cầu người tham gia chọn câu trả lời từ một tập hợp các lựa chọn có sẵn
- **Câu hỏi đúng/sai**, trong đó một phát ngôn được đưa ra và người tham gia được yêu cầu chọn đúng hay sai, hoặc không chắc chắn. Những câu hỏi dạng này có thể giúp tìm hiểu về kiến thức, thái độ và hành vi của người trả lời.
- **Câu hỏi trắc nghiệm** để đánh giá kiến thức và hành vi
- **Câu hỏi đóng-mở**, nhằm tìm hiểu nhiều thông tin hơn về trải nghiệm và quan điểm của người trả lời.

Để tạo ra các bảng hỏi tốt là không hề dễ dàng và chúng cần được thử nghiệm trước khi được sử dụng. Điều quan trọng các chỉ báo cần được “kiểm nghiệm” thực sự và đảm bảo các câu hỏi không dẫn dắt người trả lời lựa chọn các câu trả lời đúng thay vì những câu trả lời chân thật.

PHOTO: STUART BAMFORTH/SAVE THE CHILDREN

Một cô gái, hiện 15 tuổi, ở Bihar, Ấn Độ, được giải cứu khỏi một cuộc hôn nhân cưỡng ép lúc cô 13 tuổi bởi một thành viên trong ủy ban bảo vệ trẻ em tại địa phương.

Trong bối cảnh mạng internet được sử dụng rộng rãi, các khảo sát trực tuyến có thể được sử dụng để hỗ trợ việc thu thập và phân tích dữ liệu.

Một cuộc **khảo sát KAP** (tức kiến thức (knowledge), thái độ (attitude) và thực hành (practice)) là một nghiên cứu định lượng về một số lượng người cụ thể giúp thu thập thông tin về những gì mọi người biết, cảm nhận của họ và cách họ hành xử liên quan đến một vấn đề cụ thể. Hướng dẫn sử dụng các cuộc điều tra KAP về bảo vệ trẻ em có tại đường link sau đây: <http://resourcecentre.savethechildren.se/library/knowledge-attitude-and-practice-survey-child-protection>

KINH NGHIỆM SỬ DỤNG BẢNG HỎI CỦA TỔ CHỨC AFRICAN MOVEMENT OF WORKING CHILDREN AND YOUTH (AMWCY), NIGERIA

AMWCY đã thiết kế và sử dụng bảng hỏi với trẻ em và thanh thiếu niên trong cộng đồng và các trường học địa phương để thu thập thông tin về cơ hội tham gia của họ, về quá trình và kết quả tham gia. Bảng hỏi sử dụng kết hợp các câu hỏi đóng và mở để thu thập thông tin định lượng và định tính từ trẻ em và thanh thiếu niên về: (1) liệu họ có phải là thành viên của bất kỳ tổ chức, diễn đàn, hiệp hội, hay câu lạc bộ nào không; (2) liệu họ có được cơ hội thể hiện bản thân trong tổ chức của họ không; (3) liệu họ có tham gia vào việc ra quyết định trong tổ chức của họ không; (4) việc tham gia của họ trong quá trình ra quyết định đã có các tác động gì đến tổ chức; (5) liệu có bất kỳ tổ chức nào do trẻ em lãnh đạo tại cộng đồng hoặc địa phương của họ hay không; (6) liệu họ đã nghe đến thuật ngữ “sự tham gia của trẻ em trong việc ra quyết định” trước đó hay chưa; và (7) liệu tổ chức do trẻ em lãnh đạo trong cộng đồng đó có đồng hành cùng trẻ em và thanh niên trong các hoạt động ra quyết định không?

Trẻ em có thể hoàn thành các bảng hỏi mà không cần ghi lại tên. Kết quả, AMWCY Nigeria thấy rằng các bảng hỏi đặc biệt hiệu quả khi một số trẻ em quá rụt rè để chia sẻ quan điểm, trải nghiệm của họ thông qua một cuộc phỏng vấn, nhưng lại sẵn sàng chia sẻ thông qua một bảng hỏi.

THẢO LUẬN NHÓM TẬP TRUNG

Thảo luận nhóm tập trung là các cuộc thảo luận có mục đích, được thúc đẩy giữa một nhóm người tham gia có một số đặc điểm tương đồng. Một cuộc thảo luận nhóm tập trung thường có 6 đến 12 người - ví dụ, một nhóm các trẻ em gái hay trai tuổi từ 10-12. Các cuộc thảo luận nhóm tập trung thường được thực hiện trong một khung thời gian cố định và chỉ tập trung vào một lượng câu hỏi hạn chế. Vai trò của một thúc đẩy viên là duy trì thảo luận và không để một hay vài thành viên nào đó “thống trị” cuộc thảo luận.²

Gosling và Edwards (2003)³ gợi ý rằng các cuộc thảo luận nhóm tập trung muốn thành công cần phải:

- Được tổ chức ở một nơi thoải mái, không bị gián đoạn
- Tạo ra một bầu không khí thân mật
- Thúc đẩy sự bình đẳng và tin tưởng giữa những người tham gia và thúc đẩy viên
- Đảm bảo sự thấu hiểu và đồng thuận trong nhóm về mục đích của cuộc thảo luận
- Đảm bảo tôn trọng quyền được nói và lắng nghe của tất cả những người tham gia
- Đi kèm với các phương pháp ghi chép và ghi âm dữ liệu được người tham gia đồng thuận, chẳng hạn như sử dụng bảng lật.

Ưu điểm của các cuộc thảo luận nhóm tập trung là chúng hoạt động dựa trên sự tương tác giữa những người tham gia. Sự tương tác này giúp làm nổi bật thái độ, lựa chọn, ngôn ngữ và khung tham chiếu của người tham gia; đồng thời giúp khuyến khích giao tiếp, xác định các quy tắc ứng xử tập thể và thúc đẩy các cuộc hội thoại cởi mở hơn về các chủ đề nhạy cảm.

Buổi họp của một câu lạc bộ trẻ em tại quận Surkhet, Nepal.

QUAN SÁT

Kỹ năng quan sát tốt là rất quan trọng trong khi làm việc thực địa và trong suốt quá trình GS&ĐG. Qua quan sát, bạn có thể nhận thấy trẻ em nào nói nhiều hơn và trẻ em nào nói ít hơn - ví dụ, liệu có nhiều bé trai thể hiện quan điểm bản thân nhiều hơn bé gái hay không, hoặc trẻ lớn tuổi hay nhỏ tuổi nói nhiều hơn. Những trẻ em nào tự tin nhất hoặc ít tự tin nhất trong việc thể hiện bản thân? Trẻ em khuyết tật có hiện diện trong các quá trình có sự tham gia không? Bạn cũng có thể quan sát mức độ mà phụ huynh, giáo viên hoặc thành viên cộng đồng chú ý lắng nghe quan điểm của các trẻ em nữ và trẻ em nam. Tất cả những quan sát này là rất quan trọng và có thể được đối chiếu với các dữ liệu thu thập được để cho ra các kết quả GS&ĐG.

Việc xây dựng “**lịch quan sát**” hoặc “**danh mục quan sát**” có thể giúp sử dụng phương pháp quan sát một cách có hệ thống hơn như một công cụ thu thập thông tin. Lịch quan sát là một hình thức lập kế hoạch, ghi lại và tổ chức thông tin được thu thập thông qua quan sát trong các bối cảnh cụ thể của địa phương (xem ví dụ bên dưới). Danh mục quan sát là một danh sách khái quát hơn về những điều cần quan sát.

VÍ DỤ VỀ MỘT LỊCH QUAN SÁT

Ngày họp thôn/xã: _____

Số lượng phụ nữ/nam giới/trẻ em trai/trẻ em gái tham dự: _____

- Có bao nhiêu trẻ em gái/trai nói trong suốt cuộc họp?
- Có bao nhiêu trẻ em gái/trai đặt câu hỏi trong suốt cuộc họp?
- Có bao nhiêu trẻ em gái/trai chia sẻ ý tưởng hoặc giải pháp trong suốt cuộc họp?
- Những người lớn xem các ý tưởng của trẻ em trai/gái nghiêm túc ở mức độ nào?

Các thành viên nòng cốt nhóm GS&ĐG nên dùng nhật ký để ghi lại các quan sát, ý tưởng, suy nghĩ và cảm xúc của chính họ. Tập nhật ký này cũng sẽ giúp bạn xác định và kiểm tra chéo các phát hiện và ghi lại các khoảng trống trong thông tin hoặc các ý tưởng về những vấn đề mới cần khám phá.

CÔNG CỤ CÓ SỰ THAM GIA

Các công cụ có sự tham gia - bao gồm **lập bản đồ, vẽ bảng, cho điểm, xếp hạng, vẽ tranh và diễn kịch** - có thể có hiệu quả trong việc thay đổi mối quan hệ và tầm ảnh hưởng giữa người lớn và trẻ em, cho phép trẻ em tác động đến chương trình làm việc, diễn tiến và nội dung thảo luận trong quá trình GS&DG. Nhiều công cụ có sự tham gia nằm trong nhóm các Phương pháp đánh giá nông thôn có sự tham gia (PRA), giúp người dân địa phương trình bày, chia sẻ và phân tích kiến thức về điều kiện sống, lập kế hoạch, hành động và theo dõi, đánh giá.⁵

Tập sách này chia sẻ chi tiết về một loạt các công cụ có sự tham gia có thể được sử dụng để thu thập dữ liệu có liên quan đến các bảng có trong **Tập 3**. Sử dụng các phương pháp PRA có thể bổ sung cho các phương pháp GS&DG truyền thống đã được mô tả, bao gồm quan sát, phỏng vấn, thảo luận nhóm tập trung và phân tích dữ liệu thứ cấp.

Các phương pháp tiếp cận PRA nhấn mạnh các nguyên tắc, hành vi và thái độ quan trọng mà những người sử dụng cần nắm vững để họ có thể trở thành những người nghe tích cực; các phương pháp tiếp cận này hoạt động dựa trên niềm tin rằng sự hiểu biết của mỗi người về hoàn cảnh của họ đều có giá trị. **Việc sử dụng thành công các công cụ có sự tham gia nằm ở quá trình thực hành, chứ không phải ở các công cụ được sử dụng.**⁶ Các công cụ có sự tham gia có thể được sử dụng hiệu quả với cả trẻ em và người lớn trong các môi trường đa dạng, do việc thu thập thông tin không dựa trên kỹ năng đọc hoặc viết, mà chú trọng hơn vào tác động từ hiệu ứng trực quan và sự chủ động trong biểu đạt ý tưởng.

CÁC CÂU CHUYỆN VỀ SỰ THAY ĐỔI QUAN TRỌNG NHẤT

Phương pháp đánh giá sự “thay đổi quan trọng nhất”⁷ liên quan đến việc thu thập “những câu chuyện” về sự thay đổi từ những người hưởng lợi trong những khoảng thời gian nhất định và diễn giải chúng theo hình thức tương tác thông qua các cuộc thảo luận nhóm. Những câu chuyện về sự thay đổi quan trọng có thể được trẻ em, thanh thiếu niên và người lớn sử dụng hiệu quả như một công cụ GS&DG. Ba tháng một lần (hoặc tại các khoảng thời gian nhất định khác), trẻ em gái/ trai, cha mẹ hoặc người chăm sóc và các bên liên quan khác có thể cùng nhau họp nhóm thảo luận về các câu chuyện về các “thay đổi quan trọng nhất” liên quan đến quá trình hoặc kết quả của sự tham gia của trẻ em. Những câu chuyện có thể phản ánh các kết quả tích cực hoặc tiêu cực. Chúng cũng có thể giúp cho việc phản ánh và phân tích giá trị của sự tham gia của trẻ em và bất kỳ thách thức hoặc thành quả nào được ghi nhận thông qua sự tham gia của trẻ em. Trẻ em và thanh thiếu niên có thể quan tâm chia sẻ câu chuyện của họ theo những cách sáng tạo thông qua thơ ca, tranh vẽ, phim hoạt hình, truyện tranh, kịch hay phim ngắn.

Những câu chuyện là một công cụ GS&DG có giá trị vì chúng có thể khuyến khích sự tham gia của mọi người, bất kể trải nghiệm của họ như thế nào. Các câu chuyện có thể được nhớ đến một cách tổng thể, có đầu có đuôi (có chia sẻ bối cảnh và đề cập các phát hiện) và chúng có thể giúp các cuộc thảo luận diễn ra dựa trên những điều cụ thể hơn là thứ trừu tượng. Kể chuyện là một phương pháp có từ xa xưa, là quá trình trao đổi văn hóa để biểu đạt ý niệm về thế giới mà chúng ta sống và phương pháp này phổ biến ở hầu hết các nơi trên thế giới. Trong quá trình GS&DG, các câu chuyện là một cách lý tưởng để mọi người hiểu được tất cả các kết quả khác nhau của một chương trình. Chúng cũng giúp mọi người hiểu hơn về các giá trị của những người tham gia hoặc hưởng lợi từ các chương trình – các bên liên quan chính.

CÂU CHUYỆN ĐIỂN HÌNH VÀ LỜI KỂ CHỨNG THỰC

Các câu chuyện điển hình (case stories) và lời kể chứng thực (oral testimonies) cũng có thể là một nguồn chứng cứ hiệu quả khi thu thập thông tin GS&ĐG. Mọi người (con gái, con trai, phụ nữ, đàn ông) có thể chia sẻ những câu chuyện liên quan về cuộc sống của họ, hoàn cảnh của họ và sự tham gia của trẻ em đã tác động, ảnh hưởng đến cuộc sống của họ như thế nào.

PHOTO: KEN HERMANN/SAVE THE CHILDREN

Một thành viên của Child Brigade, một tổ chức của trẻ em đường phố và lao động ở Bangladesh.

2 CÔNG CỤ GIỚI THIỆU VỀ ĐÁNH GIÁ VÀ THEO DÕI SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM VỚI CÁC BÊN LIÊN QUAN

Việc có được sự tin tưởng của các bên liên quan chính và giới thiệu cho họ về mục đích của việc GS&ĐG sự tham gia của trẻ em là rất quan trọng. Do sự không cân xứng về mối quan hệ quyền lực tồn tại giữa người lớn và trẻ em trong nhiều bối cảnh văn hóa xã hội, cần phải có những nỗ lực đặc biệt để có thể tạo ra những không gian, môi trường an toàn cho trẻ em gái - đặc biệt là những trẻ em từ những tầng lớp khó khăn nhất của xã hội - để họ nói lên và chia sẻ quan điểm của mình (cả tích cực và tiêu cực) về những trải nghiệm về sự tham gia của họ.

Bạn nên có các kế hoạch phù hợp để giới thiệu việc GS&ĐG sự tham gia của trẻ em cho các bên liên quan (xem thêm Bước 6 trong **Tập 4, trang 26**). Phần này cung cấp một số công cụ có thể giúp bạn làm điều đó. Các loại công cụ bạn sử dụng có thể phụ thuộc vào việc bạn đang tiến hành đánh giá ban đầu ở khu vực mà bạn chưa bắt đầu quá trình có sự tham gia hay bạn đang thực hiện GS&ĐG đối với một quy trình có sự tham gia đang diễn ra.

Trong bất cứ bối cảnh nào, sẽ là rất hữu ích khi sử dụng các trò chơi nhóm, hoạt động làm quen hoặc khởi động (icebreakers/energisers) với trẻ em và thanh thiếu niên để tạo không khí thân thiện, an toàn và thuận lợi, nơi họ có thoải mái thể hiện mình. Ngay cả khi những trẻ em trong nhóm đã biết nhau, họ vẫn có thể cùng tham gia một trò chơi khởi động (xem Phụ lục của tập sách này cho các trò chơi khởi động và làm quen).

Các công cụ chính nhằm giới thiệu GS&ĐG đến các bên liên quan bao gồm:

- **Thảo luận nhóm** (xem trang 10)
- **Biểu đồ mốc thời gian chương trình** (xem trang 11)
- **Phương pháp đi dạo do trẻ em điều hành** (xem trang 12)
- **“Chào và bánh”** (sử dụng để lập bản đồ về các tổ chức của trẻ em) (xem trang 13)

THẢO LUẬN NHÓM

Tùy thuộc vào bối cảnh văn hóa xã hội và tính chất của chương trình được giám sát, bạn có thể cân nhắc về việc tổ chức các cuộc họp cộng đồng hoặc tại trường học có quy mô lớn để thông báo và tóm tắt cho người lớn và trẻ em có liên quan về quy trình GS&ĐG. Ngoài ra, bạn có thể tổ chức nhiều cuộc họp với các bên liên quan như chính quyền địa phương hoặc người lớn tuổi trong cộng đồng để thông báo cho họ về quy trình cũng như để có được sự cho phép và hỗ trợ của họ.

Dù bạn lựa chọn sẽ tổ chức thảo luận nhóm nhỏ hay nhóm lớn, bạn đều cần tạo điều kiện cho người tham gia xác định và thảo luận về các lợi ích cũng như nguy cơ có thể thấy được trong việc thực hiện GS&ĐG có sự tham gia. Các bên liên quan cần được khuyến khích chia sẻ ý kiến và giải pháp để có được một quy trình GS&ĐG có sự tham gia, bao gồm sự tham gia của trẻ em trai và trẻ em gái có độ tuổi và hoàn cảnh khác nhau. Cũng cần phải chia sẻ thông tin về quy trình và các phương pháp đã được đề xuất nhằm phục vụ việc đánh giá hiện trạng ban đầu hoặc thu thập dữ liệu GS&ĐG.

PHOTO: MICHAEL TSEGAYE/SAVE THE CHILDREN

Các thanh thiếu niên, nam và nữ, tại vùng Amhara của Ethiopia tham gia một cuộc thảo luận nhóm về giáo dục giới tính.

BIỂU ĐỒ MỐC THỜI GIAN CHƯƠNG TRÌNH

Biểu đồ mốc thời gian là một công cụ rất hữu ích để sử dụng ngay từ giai đoạn đầu của hoạt động GS&ĐG đối với các chương trình đang diễn ra. Nó giúp minh họa một cách đơn giản về lịch sử của chương trình, nắm bắt các sự kiện lớn, các giai đoạn khác nhau của quá trình tham vấn hoặc tham gia của trẻ em, thành công và thách thức theo thời gian và mức độ hoàn thành các mục tiêu.

45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Giấy khổ lớn
- Băng dính
- Bút màu

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu hoạt động biểu đồ mốc thời gian cho các bên liên quan tham gia chương trình. Giải thích rằng việc xây dựng một biểu đồ mốc thời gian trực quan có thể tạo điều kiện để họ chia sẻ về lịch sử, thành công và thách thức của chương trình của họ theo thời gian và phản ánh về bản chất và kết quả của sự tham gia của trẻ em.
- Ghép hai hoặc ba băng lật lại với nhau. Vẽ một đường thẳng đứng (hoặc đường ngang) theo chiều dài của băng lật hoặc khổ giấy.
- Lấy thời gian làm tham chiếu, khuyến khích người tham gia suy nghĩ và ghi lại các quá trình và sáng kiến quan trọng liên quan đến chương trình. Ví dụ, họ có thể suy nghĩ về khi nào và tại sao chương trình này bắt đầu. Ghi ngày (tháng/năm) bắt đầu của biểu đồ mốc thời gian ở phía trên cùng bên trái của đường thẳng đứng. Phía bên tay phải của đường kẻ ghi các từ khóa quan trọng để chỉ ra các mốc thời gian hoặc giai đoạn quan trọng về cách mà trẻ em đã tham gia vào chương trình theo thời gian.
- Dọc theo đường thời gian, người tham gia đánh dấu các mốc quan trọng và các sáng kiến thành công đã diễn ra theo thời gian. (Có thể sử dụng các biểu tượng, như ☺ để tăng tính trực quan). Tại mỗi điểm, ghi chú thời gian tương ứng (tháng/năm), cũng như các từ khóa để chỉ ra mốc thời gian hoặc các thành quả.
- Người tham gia cũng có thể ghi chú các thách thức phải đối mặt ở các thời điểm hoặc khoảng thời gian khác nhau. (Có thể sử dụng biểu tượng ☹).
- Trong khi thực hiện và sau khi biểu đồ mốc thời gian được hoàn tất, có thể tổ chức thảo luận về các chủ đề:
 - những giai đoạn khác nhau hoặc những thay đổi về cách trẻ em tham gia hoặc cộng tác với người lớn theo thời gian
 - mức độ hoàn thành hoặc chưa hoàn thành các mục tiêu của chương trình
 - các kết quả cụ thể đã đạt được thông qua chương trình và thảo luận các kết quả nào là có được một phần hay hoàn toàn nhờ vào sự tham gia tích cực của trẻ em vào chương trình
 - những điểm tích cực và lợi ích của các quá trình và sáng kiến tham gia của trẻ em
 - những điểm hạn chế và thách thức của các quá trình và sáng kiến tham gia của trẻ em
 - ý tưởng cho tương lai – mọi người có ý tưởng gì để tăng cường chất lượng và kết quả của sự tham gia của mình?

Biểu đồ mốc thời gian cung cấp dữ liệu hữu ích và trực quan về lịch sử của chương trình. Trẻ em và thanh thiếu niên nên được khuyến khích liên tục phát triển và cập nhật biểu đồ mốc thời gian này. Ngoài ra, một số trẻ em có thể muốn phát triển các phiên bản biểu đồ mốc thời gian mang tính nghệ thuật, trực quan hơn hoặc thể hiện nó trên nhiều vật liệu lâu bền, chẳng hạn như trên vải.

PHƯƠNG PHÁP ĐI DẠO DO TRẺ EM ĐIỀU HÀNH

Các chuyến tham quan do trẻ em tổ chức cũng có thể tiết lộ những thông tin thú vị từ trẻ em và thanh thiếu niên về các hoạt động của chương trình và kết quả của các chương trình này trong cộng đồng hoặc trường học tại địa phương của trẻ. Có thể đề nghị trẻ em đưa các thành viên của nhóm GS&ĐG tham gia một chuyến đi dạo quanh cộng đồng mà trẻ sống, để chỉ ra và giải thích về việc trẻ em đã tham gia như thế nào và ở đâu, cũng như những thay đổi đã được trẻ em và thanh thiếu niên mang lại thông qua sự tham gia của họ. Ví dụ, trẻ em từ vùng NCN Ấn Độ đã báo cáo về cách họ “nhận thấy cả những thay đổi tích cực và tiêu cực trong ngôi làng của họ. Họ khẳng định các cơ sở mới đã được thiết lập nhờ vào sự tham gia và đóng góp của họ; họ chỉ ra tác động của việc trồng cây, bảo vệ môi trường và gìn giữ vệ sinh, sự cải thiện trong hiệu quả hoạt động của câu lạc bộ thanh thiếu niên... xảy ra được là nhờ vào sự tham gia của họ”.

CHUYẾN THAM QUAN TƯỜNG TƯỢNG⁹

Trong các tình huống mà các đại diện trẻ em tham gia một cuộc họp có địa điểm ở xa cộng đồng của họ, thì họ có thể tổ chức một “chuyến tham quan tường tượng”. Trong tình huống này, trẻ em nhóm thành các cặp đôi. Một em nhắm mắt lại và em kia đưa người bạn của mình vào một chuyến đi tường tượng về cộng đồng của họ, mô tả về mọi thứ, về cách mà trẻ em đã tham gia vào chương trình và kết quả của sự tham gia đó.

“CHẢO VÀ BÁNH”

“Chảo và bánh”¹⁰ là một công cụ hữu ích để lập bản đồ các tổ chức của trẻ em và thanh thiếu niên, giúp bạn có các phân tích ban đầu về phạm vi, chất lượng và kết quả của sự tham gia của trẻ em.

30 phút

CHUẨN BỊ

- Tốt nhất là chuẩn bị một chiếc chảo phẳng bằng đất sét, nhưng nếu không có, có thể dùng một mảnh giấy tròn thay thế
- Cắt những mảnh giấy thành hình tròn nhỏ để mô phỏng những chiếc “bánh ngô”

CÁCH THỰC HIỆN

- Thúc đẩy viên giải thích rằng cả cộng đồng giống như “chiếc chảo”; và “bột ngô” thì tượng trưng cho tất cả trẻ em trong cộng đồng; và khi trẻ em lập thành một nhóm, thì ta có một chiếc “bánh ngô”.
- Nếu có nhóm trẻ em nào đó đã được hình thành, thì tên nhóm sẽ được viết trên chiếc “bánh ngô” và bỏ vào trong “chiếc chảo”.
- Khi bài tập kết thúc, tiến hành phân tích các tổ chức của trẻ em và thanh thiếu niên hiện có, cũng như cách hợp tác, phối hợp với các tổ chức này.

Công cụ này có liên quan đến văn hóa Guatemala, đặc biệt là ở vùng nông thôn, nơi bánh ngô là thức ăn chính và được chuẩn bị hàng ngày với những chiếc chảo. Nó có thể được điều chỉnh theo các ngữ cảnh địa phương (ví dụ ở Việt Nam, có thể đổi tên là bánh xèo hay bánh tiêu).

3 CÔNG CỤ THU THẬP DỮ LIỆU BAN ĐẦU VỀ SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM

Các công cụ có thể giúp bạn thu thập dữ liệu hiện trạng ban đầu (baseline data) về phạm vi, chất lượng và kết quả của sự tham gia của trẻ em bao gồm:

- **Phòng vấn** (xem trang 1)
- **Thảo luận nhóm tập trung** (xem trang 5)
- **Bản đồ cơ thể trước và sau** (xem trang 15)
- **Biểu đồ ra quyết định** (xem trang 18)
- **Chấm điểm độ tự tin** (xem trang 20)
- **Bảng hỏi tự đánh giá** (hay Chậu và Đá) về chất lượng tham gia của trẻ em (xem trang 20)
- **Quan sát** (xem trang 6)

Bộ câu hỏi phỏng vấn, thảo luận nhóm tập trung, khảo sát và các công cụ có sự tham gia sẽ tùy thuộc vào các mục tiêu cụ thể của chương trình. Ví dụ, nếu chương trình liên quan đến việc giảm thiểu tình trạng kết hôn sớm ở trẻ em, các cuộc phỏng vấn để lấy dữ liệu ban đầu sẽ nhắm đến việc phỏng vấn về các thực hành và thái độ đối với hôn nhân sớm. Ngoài ra, các mục tiêu của chương trình cũng là cơ sở để quyết định lựa chọn các bên liên quan nào cần tiếp cận để thu thập dữ liệu hiện trạng ban đầu. Ngân sách và nguồn lực nhân sự hiện có cũng sẽ chi phối phương pháp, số lượng các cuộc phỏng vấn và người tham gia phỏng vấn (mẫu nghiên cứu).

Các bảng trong **Tập 3** hướng dẫn bạn xây dựng các câu hỏi phù hợp cho các cuộc phỏng vấn, thảo luận nhóm tập trung hoặc bảng hỏi điều tra để bạn có thể thu thập các dữ liệu hiện trạng ban đầu hữu ích về phạm vi, chất lượng và kết quả của sự tham gia của trẻ em.

VỀ BẢN ĐỒ CƠ THỂ “TRƯỚC” VÀ “SAU”

Vào giai đoạn khởi đầu chương trình, có thể tổ chức cho các nhóm em trai và em gái (cùng lứa tuổi và hoàn cảnh) làm bài tập vẽ bản đồ cơ thể để tìm hiểu về thái độ và thực hành vào thời điểm đó và hiểu hơn về những điều mà các em thích và không thích.

60-90 phút

CHUẨN BỊ

- Một tờ giấy A3 đã vẽ một cơ thể người lên đó
- Giấy ghi nội dung thảo luận
- Nhiều bút màu
- Bút chì
- Băng dính

CÁCH THỰC HIỆN

- Thông báo cho các em về chương trình chuẩn bị diễn ra. Tổ chức bài tập lập bản đồ cơ thể “trước” khi chương trình diễn ra để giúp các em trai và em gái khám phá, theo cá nhân và theo nhóm, về thái độ và hành vi của mọi người vào thời điểm đó đối với các em và những điều mà các em trai và em gái thích và không thích làm trong cộng đồng của các em. Về sau, theo từng khoảng thời gian nhất định, ví dụ, cứ 6-12 tháng hoặc sau hai năm – các em sẽ tìm hiểu những thay đổi ở các em vào thời điểm “sau” khi chương trình diễn ra.
- Đặt những tờ giấy khổ lớn cạnh nhau lên nền nhà và đề nghị tất cả các em cùng ngồi thành vòng tròn quanh những tờ giấy. Mời một em tình nguyện nằm lên các tờ giấy để làm mẫu rồi sau đó dùng bút hoặc phấn vẽ hình cơ thể người em đó lên giấy.
- Giải thích với các em rằng đây là một em trai hoặc em gái trong cộng đồng. Nửa bên trái tượng trưng cho em đó vào lúc hiện tại – TRƯỚC khi chương trình diễn ra tại địa phương và nửa bên phải sẽ tượng trưng cho em đó vào thời điểm SAU khi chương trình đã diễn ra.
- Sử dụng những phần của cơ thể để khám phá về cách hành xử và hành vi của mọi người đối với các em trai và em gái và những điều mà các em trai và em gái thích và không thích làm ở cộng đồng của họ. Ví dụ:
 - Đầu: Các em hiện đang có kiến thức gì về quyền trẻ em, bảo vệ trẻ em hay chăm sóc trẻ em (điều chỉnh các câu hỏi cho phù hợp với nội dung của chương trình)?
 - Mắt: Người lớn nhìn nhận các em như thế nào? Họ mong đợi gì ở các em? Những người già, hay thầy hiệu trưởng có xem các em trai và em gái là những người cần tham gia vào quá trình ra quyết định về những điều ảnh hưởng đến các em không? Những điều gì mà các trẻ em trai và trẻ em gái thấy khiến các em thích và không thích?
 - Tai: Những người lớn (cán bộ địa phương/người già/thầy cô giáo/cha mẹ/người chăm sóc) lắng nghe các em như thế nào? Ý kiến của các em được tôn trọng ở mức độ nào? Những gì các em nghe thấy khiến các em thích hoặc không thích?

- Miệng: Các em trai và em gái giao tiếp với bạn bè, bố mẹ, giáo viên của mình và những người khác như thế nào? Người lớn (cán bộ địa phương/người già/thầy cô giáo/cha mẹ/người chăm sóc) giao tiếp với các em trai và em gái như thế nào? Các em có hay bị cha mẹ/người chăm sóc/thầy cô giáo la mắng không?
- Vai: Các em trai và em gái (khác nhau về lứa tuổi và hoàn cảnh) đang phải làm những công việc, hay có những trách nhiệm nào? Những công việc, trách nhiệm nào mà các em cảm thấy thích hoặc không thích? Tại sao?
- Tim: Các em cảm thấy như thế nào về bản thân mình? Thái độ của người lớn đối với các em là ra sao? Cán bộ địa phương/người già/thầy cô giáo/cha mẹ/người chăm sóc thể hiện sự tôn trọng hoặc không tôn trọng đối với các nhu cầu và ý kiến của các em ra sao?
- Bụng: Các em thường ăn gì vào các bữa ăn hàng ngày?
- Bàn tay và cánh tay: Các em làm gì thường ngày (học hành/lao động/loại công việc/thời gian vui chơi...)? Việc gì các em thích và không thích? Tại sao?
- Thân: Các em cảm thấy mình được bảo vệ như thế nào? Các em có thường bị cha mẹ/người chăm sóc/thầy cô giáo đánh đòn không?
- Bàn chân và chân: Các em thường đi đâu và để làm gì? Các hoạt động nào các em thích và không thích?
- Hãy suy nghĩ và vẽ về những điều các em thích và không thích trong cuộc sống thường ngày...

Một hoạt động vẽ bản đồ cơ thể với các thanh thiếu niên ở Togo.

- Tiếp đó, thảo luận chung về:

- Các em trai và em gái có đang phải đối mặt với sự phân biệt đối xử từ các em khác hoặc người lớn bởi đặc điểm của các em về giới tính, độ tuổi, khuyết tật, dân tộc, tôn giáo, thu nhập gia đình hoặc bất kỳ yếu tố nào khác không?
- Có bất kỳ sự khác biệt nào về cách trẻ em được lắng nghe hoặc tham gia vào việc ra quyết định bởi đặc điểm của các em về giới tính, tuổi tác, thứ tự con trong gia đình, khuyết tật, sắc tộc, tôn giáo, thu nhập gia đình hay bất kỳ yếu tố nào khác không?
- Hỏi ý kiến các em nhỏ và thanh thiếu niên về những thay đổi nào họ muốn sẽ là kết quả của chương trình. Các cuộc thảo luận như vậy có thể giúp bổ sung các chỉ báo liên quan để theo dõi các kết quả tích cực đối với trẻ em.

Bạn cần chú ý giữ bản đồ cơ thể “trước chương trình” cẩn thận để sử dụng lại vào sáu tháng hoặc một năm sau đó. Nếu cần, bạn có thể đính thêm giấy để ghi chú lại thông tin của từng cuộc làm việc vào phía bên phải của bản đồ để theo dõi tiến độ.

Nếu bạn đang làm việc với các em bị khiếm khuyết giác quan, bạn có thể điều chỉnh bài tập vẽ bản đồ cơ thể một chút. Ví dụ, với trẻ khiếm thị, bạn có thể thêm một sợi vải xung quanh đường viền của bản đồ để các em có thể chạm vào nó; với các em bị suy giảm khả năng nói (như trẻ bại não hoặc câm điếc), bạn cần một trợ lý hoặc người phiên dịch để giúp các em tham gia vào hoạt động.

Nếu có bất kỳ vấn đề quan ngại về bảo vệ trẻ em nào được các em đưa ra trong hoạt động vẽ bản đồ cơ thể, bạn phải đảm bảo rằng những lo ngại đó được thảo luận một cách riêng tư với các em, đồng thời bạn cần lưu ý điều này trong chính sách và quy trình bảo vệ trẻ em của tổ chức của bạn trong thời gian tới.

“Các em chia sẻ rằng công cụ này rất hữu ích. Các em rất hào hứng vì có thể sử dụng nhiều phần khác nhau của cơ thể để thể hiện mối quan tâm và thực trạng liên quan đến kiến thức, kỹ năng, thái độ và cảm xúc của mình.”

(Cán bộ tổ chức NCN, Ấn Độ)

BIỂU ĐỒ RA QUYẾT ĐỊNH

Biểu đồ ra quyết định là một công cụ hữu ích để thu thập thông tin ban đầu về các loại quyết định mà trẻ em quan tâm và để xác định ai hiện đang tham gia và ảnh hưởng đến quá trình ra quyết định. Xem xét biểu đồ ra quyết định theo thời gian có thể giúp theo dõi và đánh giá những thay đổi ở những khu vực mà trẻ em có nhiều ảnh hưởng hơn trong việc ra quyết định.

45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng giấy và bút
- Băng dính
- Nhãn dán 3 màu: xanh, đỏ, vàng

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu bài tập cho các em về việc sẽ cùng xây dựng một biểu đồ để thể hiện quyết định nào mà các em muốn tác động nhất thông qua sự tham gia của mình; và để xác định xem ai (các bên liên quan) hiện đang có tiếng nói nhiều nhất trong các quyết định này.
- Động não và liệt kê các quyết định mà các em đang cố gắng tác động thông qua sự tham gia của họ.
- Viết từng vấn đề/lĩnh vực quyết định trên mỗi tấm thẻ riêng hoặc vẽ một hình ảnh trực quan để tượng trưng cho mỗi quyết định.
- Tiếp đến, động não và liệt kê những người/bên liên quan khác nhau hiện đang ảnh hưởng đến việc ra quyết định về các lĩnh vực/ vấn đề đã được liệt kê.
- Viết tên mỗi bên liên quan đó vào một thẻ riêng biệt (ví dụ: mẹ, cha, giáo viên, cán bộ địa phương, cán bộ chính quyền quốc gia) và một thẻ dành riêng cho trẻ em và thanh thiếu niên.
- Đặt một tờ giấy khổ lớn lên sàn nhà. Chọn tối đa 6 quyết định mà trẻ em muốn tác động có liên quan nhất đến chương trình mà các em đang đánh giá. Đặt các thẻ theo chiều ngang và dán chúng theo hàng ngang ở phần trên cùng của tờ giấy.
- Tiếp đến, chọn các thẻ ghi 8 bên liên quan quan trọng nhất có ảnh hưởng đến các quyết định này và đặt chúng theo chiều dọc xuống ở phía bên trái của tờ giấy. Như vậy, bạn đã có một biểu đồ với các thẻ quyết định nằm ngang ở phía trên và các bên liên quan nằm theo hàng dọc từ trên xuống dưới. Trẻ em và thanh thiếu niên cũng cần có tên trong danh sách đó.
- Sau đó, mời và hỗ trợ các em phân tích từng quyết định để tìm hiểu những bên có liên quan nào hiện đang có “nhiều ảnh hưởng” về các quyết định (nhãn màu xanh), “một số ảnh hưởng” (nhãn màu vàng) và “không có ảnh hưởng” (nhãn màu đỏ).
- Làm việc trên từng lĩnh vực ra quyết định một. Các em thảo luận và quyết định chọn nhãn dán màu nào cho mỗi bên liên quan theo mức độ ảnh hưởng mà họ có trong từng quyết định cụ thể. Các em cần giải thích lý do vì sao đưa ra lựa chọn đó và đánh giá viên cần ghi lại thông tin này (bằng văn bản hoặc bằng máy ghi âm).

- Lúc thảo luận toàn thể, bạn có thể tìm hiểu quan điểm của trẻ về mô hình ra quyết định:
- Những quyết định nào mà các em gái và em trai ngày càng có nhiều hoặc ít ảnh hưởng hơn?
- Những quyết định nào mà các em gái và em trai ngày càng muốn có nhiều tiếng nói hơn? Tại sao?
- Có bất kỳ sự khác biệt nào trong cách các em trai và em trai tham gia vào các quyết định không?
- Độ tuổi ảnh hưởng như thế nào đến cách các em khác nhau tham gia vào các quyết định?
- Điều gì giúp trẻ em và thanh thiếu niên đưa ra quyết định hiệu quả?

VÍ DỤ VỀ MÔ HÌNH RA QUYẾT ĐỊNH

Các bên tham gia	Quyết định			
	Khi nào các em chơi	Khi nào các em ở trường	Các em làm công việc gì	Khi nào các em lập gia đình
Trẻ em				
Cha				
Mẹ				
Ông bà				
Chức sắc tôn giáo				
Giáo viên				
Anh trai				

Nếu các em quen thuộc với đèn giao thông, bạn có thể liên hệ màu sắc của các nhãn dán với đèn giao thông: đỏ = dừng = không có ảnh hưởng; vàng = đi chậm lại = có chút ảnh hưởng; xanh = di chuyển = có nhiều ảnh hưởng.

Bài tập rất hữu ích cho việc thu thập dữ liệu ban đầu về mức độ mà các em (và những người quan trọng khác trong cuộc sống của họ) tác động đến việc ra quyết định về những vấn đề ảnh hưởng đến mình. Nếu theo dõi thường xuyên, bạn có thể biết được những lĩnh vực nào trẻ em có nhiều tiếng nói hơn trong việc ra quyết định so với trước đây và điều đó đã tạo nên sự khác biệt gì: Có bất kỳ thay đổi nào diễn ra nhờ các em có nhiều tiếng nói hơn trong quá trình ra quyết định không? Nếu có, đó là những thay đổi nào?

“Chúng tôi đã sử dụng “biểu đồ ra quyết định” và xác định 10 lĩnh vực quan trọng mà chúng tôi muốn có tiếng nói trong việc đưa ra quyết định và 10 lĩnh vực mà chúng tôi hiện đã có tiếng nói trong việc đưa ra quyết định. Chúng tôi phát hiện ra rằng ở bất cứ nơi nào có các tổ chức của trẻ em hoạt động, thì trẻ em nơi đó ngày càng có nhiều tiếng nói hơn trong việc ra quyết định.”

(Trẻ em từ Các Hội đồng Trẻ em, Ấn Độ)

ĐÁNH GIÁ SỰ CẢI THIẾN VỀ ĐỘ TỰ TIN (TRƯỚC VÀ SAU)

Các em nhỏ và thanh thiếu niên có thể tham gia bài tập đánh giá sự thay đổi về mặt tự tin trước và sau khi tham gia chương trình¹¹ thông qua hình thức chấm điểm (ví dụ theo thang điểm từ 1-5). Việc cho điểm có tính chủ quan. Tuy nhiên, việc tổng hợp điểm số riêng lẻ từ nhiều em tham gia các hoạt động hoặc quy trình tương tự có thể thu được những phát hiện hữu ích về các xu hướng chung. Phân tách điểm số mà các em đưa ra theo độ tuổi, giới tính hoặc các yếu tố khác cũng có thể giúp xác định nhóm các em nào đã cải thiện về mặt tự tin và các nhóm ít cải thiện nhất.

Bài tập chấm điểm này cũng có thể là một điểm mở đầu hiệu quả để khơi dậy các cuộc thảo luận sâu hơn với các em để xác định các tiêu chí của các em về sự tự tin. Bạn có thể yêu cầu các em nam và các em nữ giải thích cách các em nhận ra được sự cải thiện về sự tự tin. Điều này có thể giúp xác định các chỉ báo cụ thể và đo lường được.

TỰ ĐÁNH GIÁ QUA BẢNG HỎI VỀ CHẤT LƯỢNG SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM

Ngay từ đầu chương trình, bạn có thể sử dụng các bảng đánh giá trong **Tập 3** (trang 21), trong đó đề xuất 9 yêu cầu cơ bản để sự tham gia hiệu quả và đáp ứng các chuẩn mực về đạo đức. Chúng được xem như một bảng hỏi tự đánh giá (có thể điều chỉnh với hoàn cảnh cụ thể nếu cần). Bảng hỏi tự đánh giá có thể được hoàn thành qua các cuộc phỏng vấn hoặc thảo luận nhóm tập trung để thu thập dữ liệu từ các bên liên quan chính về chất lượng sự tham gia của trẻ em ngay từ đầu chương trình. Có thể thu thập thông tin từ nhiều bên liên quan khác nhau để hoàn thành các bảng (xem **Tập 3**).

Việc tự đánh giá chất lượng tham gia cũng có thể được thực hiện bằng phương pháp “Chậu và đá” (xem trang 36).

4 CÁC CÔNG CỤ ĐÁNH GIÁ PHẠM VI SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM

Phần này giới thiệu các công cụ mà bạn có thể sử dụng để thu thập thông tin nhằm đánh giá phạm vi tham gia của trẻ em (xem trang 3-13 trong **Tập 3** để biết thêm chi tiết và chỉ báo đánh giá phạm vi tham gia). Bạn có thể sáng tạo trong việc kết hợp các công cụ này với nhau, bao gồm:

- **Biểu đồ không gian – Tôi tham gia như thế nào?** Xem **Tập 2** (trang 19-21).
- Phương pháp **Phân tích đường bước chân** để xác định các bước chuẩn bị quan trọng trong lập kế hoạch và thực hiện chương trình
- **Vẽ bản đồ tham gia chu trình dự án hoặc Giới thiệu vòng đời chương trình** (trang 24 và 27)
- **Đánh giá theo mô hình “H”** (trang 29)
- **Phòng vấn hoặc thảo luận nhóm tập trung** (trang 42)
- **Bảng hỏi hoặc khảo sát** (trang 3)
- **Phân tích vòng tròn tham gia** để xác định mức độ tham gia (trang 31)

Một số phương pháp khác đặc biệt hiệu quả để thu thập thông tin cùng và từ các em độ tuổi nhi đồng bao gồm:

- **Múa rối** (xem trang 33)
- **Vẽ tranh** (xem trang 34)
- **Trò chơi** (xem trang 34)

Một bức tranh do một em vẽ tại một trung tâm dành cho trẻ em lao động tại Khulna, Bangladesh.

PHÂN TÍCH ĐƯỜNG BƯỚC CHÂN

Phương pháp phân tích đường bước chân¹² là phương pháp xác định các bước và giai đoạn khác nhau đã được thực hiện để đạt được mục tiêu. Bạn có thể sử dụng công cụ này để lập kế hoạch cũng như để giám sát, đánh giá.

Phần dưới mô tả cách thực hiện phương pháp này để xác định các bước quan trọng đã được trẻ em tiến hành nhằm giúp các em phân tích phạm vi và mức độ tham gia của các em trong các giai đoạn của chương trình.

45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng giấy
- Một số kéo
- Nhãn dán
- Giấy, bút

CÁCH THỰC HIỆN

- Trước khi giới thiệu các hoạt động cho các em, cắt giấy thành hình bước chân. Hoạt động này có thể cần khoảng 10-15 bước chân.
- Giới thiệu về hoạt động cho các em. Đề nghị các em suy nghĩ lý do tại sao các em đã tham gia vào bất kỳ một chương trình cụ thể nào đó. Mục tiêu chính của nó là gì?
- Một khi các em đã thống nhất về mục tiêu, đề nghị một em viết nó lên một tờ giấy. Tờ giấy này được đặt trên mặt đất tại một điểm xa với nơi đứng của các em.
- Tiếp đó, các em sẽ đặt từng bước chân một, mỗi bước chân tương ứng với một giai đoạn trên con đường đi của các em để tiến đến mục tiêu vừa nêu ra. Hỏi các em về những bước thực hiện mà các em đã tiến hành hoặc tham gia để cùng đi tới mục tiêu.
- Đặt “Bước đi đầu tiên” trên mặt đất và mời một em đặt chân lên đó. Nó tượng trưng cho giai đoạn đầu tiên trên đường đi đến mục tiêu của các em. Tiếp đến, đề nghị tất cả các em thảo luận về giai đoạn đầu tiên này là gì. Ban đầu các em tham gia chương trình này như thế nào? Các em đã làm gì trước tiên? Thông tin này sẽ được viết lên một tờ giấy và đặt bên cạnh bước chân đầu tiên đó.
- Bài tập được tiếp diễn cho đến khi hoàn thành tất cả các bước đi tượng trưng cho các giai đoạn quan trọng về quá trình tham gia của trẻ em và những hành động để đạt được mục tiêu.
- Cuối cùng, đề nghị các em phản ánh và thảo luận những điều sau đây:
 - Mức độ mà các em tham gia từ các giai đoạn đầu tiên (ví dụ, các em gái và em trai có tham gia vào việc xác định và đánh giá (các) vấn đề hay mối lo ngại?)
 - Các em (nữ, nam, lứa tuổi, nguồn gốc) nào đã tham gia?
 - Các giai đoạn/hoạt động nào là khó hoặc dễ thực hiện nhất? Tại sao?

Sử dụng công cụ “phân tích đường bước chân” để đánh giá phạm vi tham gia của trẻ em sẽ đảm bảo rằng chính trẻ em là người xác định các giai đoạn công việc của riêng mình và sau đó đánh giá phạm vi về sự tham gia của các em. Hoạt động này cũng cần được điều chỉnh để đảm bảo có sự tham gia của trẻ em khuyết tật, trẻ em không biết chữ và các nhóm trẻ em thiệt thòi khác. Bạn cũng có thể sử dụng những mốc sự kiện quan trọng hoặc con số thay vì bước chân trong bài tập này.

“Hoạt động này giúp nhìn lại một quá trình dài và đánh giá khối lượng công việc thực tế đã được thực hiện. Điều này giúp các em tự hào về những gì mình đã làm được.”

(Thành viên tổ chức Concerned for Working Children, Ấn Độ)

Một hội thảo về các vấn đề ở trường học của các sinh viên trên toàn Colombia.

BIỂU ĐỒ PHÂN TÍCH SỰ THAM GIA CỦA TRẺ TRONG VÒNG ĐỜI CHƯƠNG TRÌNH

Công cụ này giúp bạn phân tích phạm vi tham gia của trẻ em.¹³ Ở mỗi giai đoạn của vòng đời chương trình, trẻ em và thanh thiếu niên (và người lớn) có thể thảo luận và xác định mức độ tham gia của trẻ em (phân loại từ không tham gia, được tham vấn, hợp tác, hoặc do trẻ em hoặc thanh thiếu niên khởi xướng/lãnh đạo). Nếu có thời gian và sự quan tâm, trẻ em và thanh thiếu niên cũng có thể thảo luận và xác định cách họ muốn tham gia vào từng giai đoạn của quá trình lập kế hoạch.

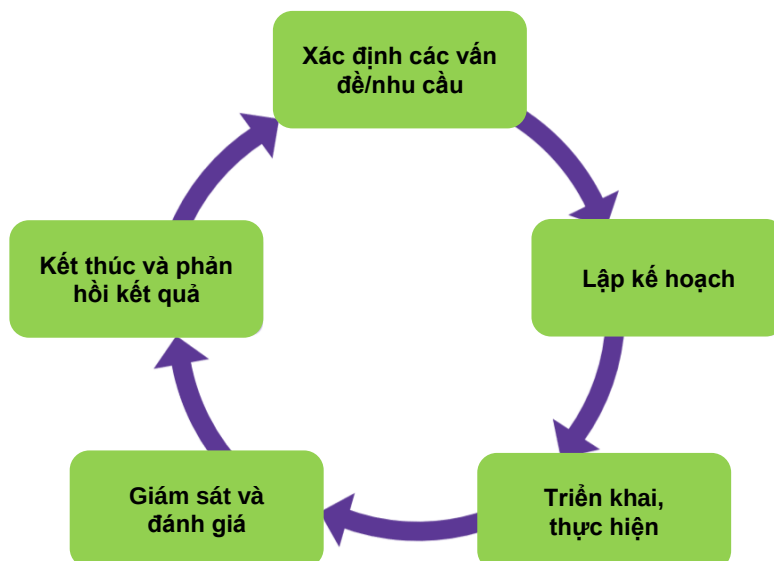
90-120 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng giấy và bút
- Thẻ dán (2 màu)
- Các bản vẽ lớn minh họa 4 cách tiếp cận khác nhau, gồm: “trẻ em không tham gia”, “được tham vấn”, “hợp tác” hoặc “trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/điều hành” (xem trang 25)
- Các tờ giấy lớn có hình 5 giai đoạn của vòng đời chương trình theo hình vẽ bên dưới được dán lên tường hoặc bảng lớn

CÁCH THỰC HIỆN

- Bạn có thể mở đầu bằng cách liên hệ hoạt động này với hoạt động “phân tích đường bước chân” để xem các bước hành động mà các em đã xác định có mối liên kết như thế nào với các giai đoạn chính của vòng đời chương trình, hoặc chỉ cần giới thiệu luôn vào bài tập này. Trẻ em và thanh thiếu niên (hoặc các bên liên quan khác) được đề nghị kể tên các giai đoạn chính liên quan đến một chương trình. Ghi lại những ý kiến và quan điểm được chia sẻ. Sau đó, giới thiệu các giai đoạn chính của vòng đời chương trình (xem bên dưới).

- Giới thiệu rằng hoạt động này sẽ giúp trẻ em và thanh thiếu niên (hoặc các bên liên quan khác) xem xét sự tham gia của họ và phân tích phạm vi tham gia của trẻ em ở các giai đoạn khác nhau của vòng đời chương trình. Họ sẽ có cơ hội chia sẻ cách trẻ em và thanh thiếu niên tham gia ở mỗi giai đoạn.
- Đặt các hình minh họa (xem hình dưới) và các từ tương ứng của chúng thành một hàng trên sàn: “trẻ em không tham gia”, “được tham vấn”, “hợp tác” và “trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/điều hành”. Thảo luận với trẻ em và thanh thiếu niên (hoặc các bên liên quan khác) về ý nghĩa của những cụm từ đó. Nếu bạn có đủ thời gian, hãy khuyến khích trẻ em thực hiện một bài tập đóng vai ngắn để minh họa ý nghĩa của từng cụm từ.
 - **Trẻ em không tham gia** tức là không có trẻ em nào được nói lên hoặc được hỏi về ý kiến của họ.
 - **Được tham vấn** tức là trẻ em được tham vấn và hỏi về quan điểm của họ, nhưng không tham gia vào việc thiết kế nội dung tư vấn.
 - **Hợp tác** nghĩa là trẻ em đóng góp vào việc thiết kế các phương pháp phân tích hành động, được lắng nghe quan điểm và tham gia vào quá trình phân tích.
 - **Trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/điều hành** nghĩa là chính trẻ em là người tự khởi xướng, quản lý và điều hành quá trình (có thể với sự hỗ trợ của người lớn).
- Vẽ lại bảng bên dưới lên giấy lớn và dán trên tường. Tên của các giai đoạn của vòng đời chương trình nằm theo thứ tự ở các dòng và các hình ảnh trực quan cho “trẻ em không tham gia”, “được tham vấn”, “hợp tác” và “trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/quản lý” nằm ở các cột.

	Trẻ em không tham gia	Được tham vấn	Hợp tác	Trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/điều hành
				
Xác định vấn đề/ nhu cầu				
Lập kế hoạch hành động				
Triển khai, thực hiện				
Giám sát và đánh giá				
Kết thúc và phản hồi kết quả				

- Giải thích rõ ràng các tiêu đề này không xếp theo thứ tự về tầm quan trọng hoặc chất lượng của sự tham gia. Đôi khi việc được tham vấn có thể có nhiều ý nghĩa hơn đối với trẻ em và thanh thiếu niên; đôi khi họ có thể muốn cộng tác với người lớn; và đôi khi trẻ em và thanh thiếu niên có thể muốn khởi xướng hoặc điều hành toàn bộ. Điều đó phụ thuộc vào từng hoàn cảnh cụ thể cũng như mối quan tâm của trẻ em và thanh thiếu niên. Vì quyền lợi của mình, trẻ em và thanh thiếu niên cần mô tả cách họ đã tham gia như thế nào và thảo luận về ý nghĩa của quá trình tham gia đó.
- Giải thích cho trẻ em và thanh thiếu niên (hoặc các bên liên quan khác) rằng họ sẽ xem xét từng giai đoạn của vòng đời chương trình, nhằm thảo luận và xác định: (a) mức độ tham gia của trẻ em và thanh thiếu niên trong từng giai đoạn; và (b) cách họ muốn tham gia.
- Đối với mỗi giai đoạn của vòng đời chương trình, trẻ em và thanh thiếu niên cần thảo luận về sự tham gia của họ trong chương trình và ghi lại: (a) tóm tắt về cách họ hiện đang tham gia vào giai đoạn này của vòng đời chương trình lên một Thẻ dán màu vàng.
- Thẻ dán này sẽ được đặt tại nơi phản ánh mức độ tham gia mà trẻ em và thanh thiếu niên cảm nhận (“trẻ em không tham gia”, “được tham vấn”, “hợp tác” và “do trẻ em khởi xướng/lãnh đạo/quản lý”).
- Nếu có thời gian, trẻ em và thanh thiếu niên cũng có thể thảo luận và ghi lại: (b) cách họ muốn tham gia lên Thẻ dán màu xanh và đặt nó vào nơi phản ánh đúng nhất cách mà họ muốn tham gia.
- Tiếp tục các bước này cho mỗi giai đoạn của vòng đời chương trình.
- Lúc tổng kết, thảo luận chung về các phát hiện chính, trong đó chú ý một số điểm sau:
 - Ở giai đoạn nào của vòng đời chương trình thì trẻ em và thanh thiếu niên có sự tham gia tốt nhất? Ở giai đoạn nào sự tham gia đó là hạn chế nhất? Vì sao như thế?
 - Thảo luận và ghi chú về nhóm các em có tham gia. Gái hay trai? Nhóm tuổi nào? Hoàn cảnh gia đình, nhân thân như thế nào? Có trẻ em khuyết tật nào tham gia không?
 - Quan điểm của họ về tầm quan trọng hoặc mức độ liên quan của sự tham gia tích cực của trẻ em trong mọi giai đoạn của vòng đời chương trình là như thế nào? Ở mỗi giai đoạn, loại hình tham gia nào là ý nghĩa nhất đối với trẻ em? Tại sao?

Nếu cần, bạn có thể thay đổi các hình ảnh minh họa và/hoặc sử dụng ngôn ngữ địa phương cho từng giai đoạn của vòng đời chương trình. Hoạt động này cũng có thể cần được điều chỉnh để đảm bảo có sự tham gia của trẻ em khuyết tật. Trong phần thảo luận chung lúc tổng kết, công cụ đánh giá theo mô hình “H” (trình bày ở phần sau) có thể được sử dụng để tổng hợp những phát hiện khái quát về điểm mạnh và điểm yếu của sự tham gia của trẻ em trong mọi giai đoạn của vòng đời chương trình và các đề xuất của trẻ em (hoặc các bên liên quan khác) để cải thiện tình hình.

DẠO QUA CHU TRÌNH DỰ ÁN

Đây là một bài tập thay thế cho hoạt động vẽ bản đồ tham gia chu trình dự án.

CÁCH THỰC HIỆN

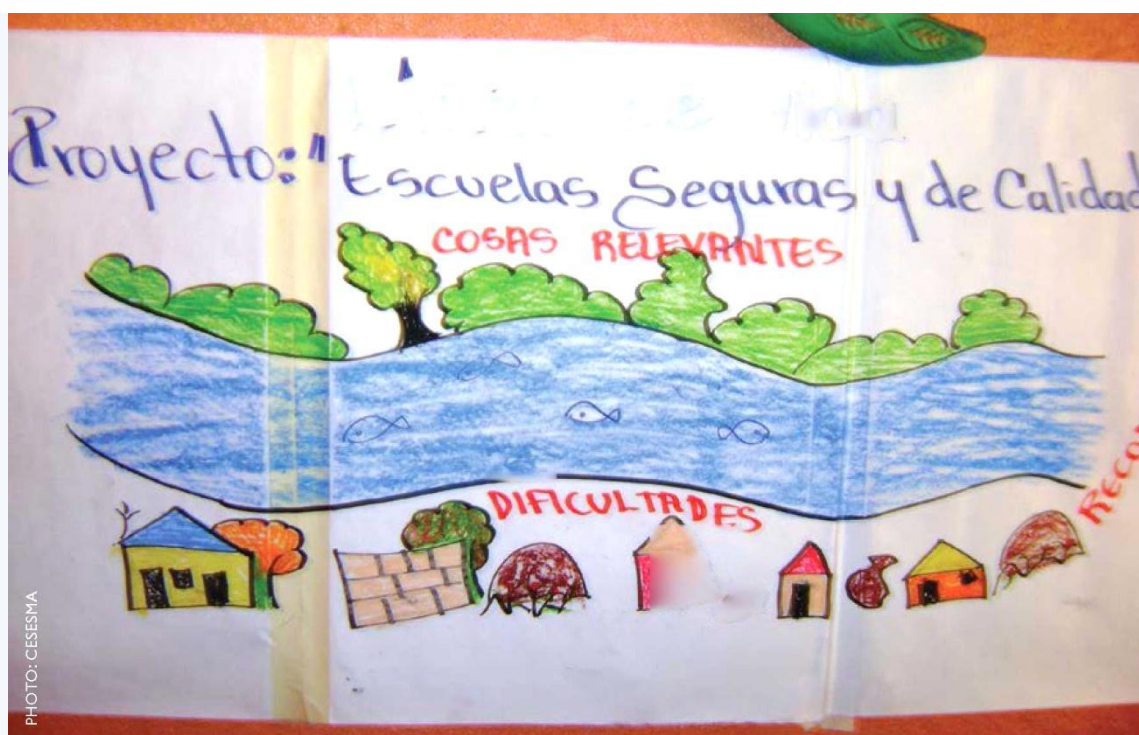
- Đặt các cụm từ thể hiện phạm vi tham gia thành một đường thẳng trên nền nhà như sau:

Trẻ em không tham gia		Được tham vấn		Hợp tác		Trẻ em điều hành
-----------------------	--	---------------	--	---------	--	------------------

Bạn có thể nhờ một em nhỏ hoặc người lớn vẽ một hình minh họa cho mỗi cụm từ đó.

- Giới thiệu từng hình ảnh/cụm từ và thảo luận về ý nghĩa của hình thức tham gia đó, nhằm đảm bảo sự hiểu biết chung giữa những người tham gia.
- Giới thiệu cho trẻ em (hoặc các bên liên quan khác) rằng họ sẽ có cơ hội “dạo bước” qua các giai đoạn của chu trình dự án nhằm để thảo luận và xác định mức độ tham gia của trẻ em trong mỗi giai đoạn, bao gồm: xác định vấn đề; lập kế hoạch hành động; triển khai, thực hiện; giám sát và đánh giá; và kết thúc và phản hồi kết quả đánh giá.
- Nói với mọi người rằng họ sẽ có cơ hội “dạo bước qua chu trình dự án” để xem xét bản chất sự tham gia của trẻ em ở mỗi giai đoạn. Cần nhấn mạnh rằng không có câu trả lời hay vị trí đúng hay sai, do không phải nhất thiết lúc nào trẻ em cũng phải tham gia hoặc quản lý một số hoạt động nhất định trong chu trình. Vì vậy, điều quan trọng là mọi người đều nên cởi mở và sẵn sàng phản ánh về sự tham gia của trẻ em và hình thức tham gia nào sẽ có ý nghĩa và hiệu quả nhất và tại sao như thế.
- Mở đầu với giai đoạn *xác định vấn đề* - các em được đề nghị đứng cạnh hình ảnh minh họa rõ và đúng nhất mức độ mà trẻ nghĩ về sự tham gia của mình (về bản thân hoặc các em khác) tại giai đoạn này. Ví dụ, em đó hoặc các em khác có tham gia hay không; và nếu các em tham gia, các em sẽ mô tả quá trình đó theo hình thức được tham vấn, hợp tác, hay do các em lãnh đạo/điều hành? Ghi chép số lượng trẻ em (và tỷ lệ phần trăm nhóm mà các em đại diện) đứng theo từng hình ảnh minh họa.
- Khi các em đã đứng vào bên cạnh hình ảnh minh họa mà các em chọn, bạn cần khuyến khích các em chia sẻ quan điểm của các em để giải thích vì sao các em chọn vị trí đó và đưa ra lập luận, bằng chứng. Sau khi các em đã lắng nghe quan điểm của nhau, bạn có thể hỏi liệu có em nào muốn thay đổi vị trí hay không. Hãy quan sát liệu các em có thể đạt được sự nhất trí về vị trí đứng cho một đoạn cụ thể của chu trình chương trình hay không. Ghi lại các vị trí đứng cuối cùng của các em (và tỷ lệ trẻ em ở các vị trí khác nhau) và quan điểm, ý kiến của các em về mức độ tham gia của mình. Các em có nghĩ đây là hình thức tham gia hữu ích nhất hay các em muốn tham gia nhiều hơn hay ít hơn? Và tại sao?
- Ghi lại phản hồi của các em và các ví dụ để lý giải, chứng minh trên một bảng lớn (và trong sổ ghi chép của đánh giá viên).

- Lập lại các bước trên này cho từng giai đoạn của chu trình dự án.
- Lúc tổng kết, hãy thảo luận về các phát hiện chính, trong đó chú ý một số điểm sau:
 - Ở giai đoạn nào của chu trình dự án thì trẻ em và thanh thiếu niên có sự tham gia tốt nhất? Ở giai đoạn nào sự tham gia đó là hạn chế nhất? Vì sao như thế?
 - Thảo luận và ghi chú về nhóm các em có tham gia. Gái hay trai? Nhóm tuổi nào? Hoàn cảnh gia đình, nhân thân như thế nào? Có trẻ em khuyết tật nào tham gia không?
 - Quan điểm của người tham gia về tầm quan trọng hoặc mức độ liên quan của sự tham gia tích cực của trẻ em trong mọi giai đoạn của chu trình dự án là như thế nào? Ở mỗi giai đoạn, loại hình tham gia nào là ý nghĩa nhất đối với trẻ em? Tại sao?
 - Người tham gia có ý tưởng, đề xuất gì nhằm tăng cường sự tham gia của trẻ em vào từng hoặc tất cả các giai đoạn của chu trình dự án?

Bức vẽ minh họa của trẻ em cho bài tập lập biểu đồ thời gian của dự án Trường học An toàn và Chất lượng tại La Dalia, Nicaragua.

ĐÁNH GIÁ MÔ HÌNH “H”

Đây là một công cụ rất đơn giản có thể được sử dụng với và bởi trẻ em, thanh thiếu niên hoặc các bên liên quan khác để khám phá những điểm mạnh và điểm yếu của sự tham gia của trẻ em và các đề xuất để cải thiện tình hình. Với mục đích thu thập thông tin cho bảng đánh giá về “phạm vi” sự tham gia của trẻ em, công cụ có thể tập trung vào sự tham gia của họ trong các giai đoạn khác nhau của chu trình dự án và có thể kết hợp với các cuộc thảo luận toàn thể trong hoạt động trước đó.

45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng, giấy và bút

CÁCH THỰC HIỆN

- Vẽ một hình chữ H lớn ở giữa một tờ giấy khổ lớn và viết các đầu mục như sau:
 - Tên chương trình
 - Những điểm mạnh và thành công
 - Những điểm yếu, thách thức và mối đe dọa
 - Đề xuất cải thiện tình hình

Những điểm mạnh và thành công 	Tên chương trình/dự án (thời gian)	Những điểm yếu, thách thức và mối đe dọa
	Đề xuất cải thiện tình hình 	

- Đề nghị các em ghi tên của chương trình được đánh giá trong cột ở giữa. Thêm ngày tháng và số lượng người tham gia vào “biểu đồ đánh giá mô hình H” (ví dụ, 5 em trai và em gái tuổi từ 8-12). Bên dưới biểu tượng khuôn mặt cười, đề nghị các em suy nghĩ về cách thức mà các em gái và em trai (khác nhau về tuổi tác hoặc năng lực) đã tham gia vào các giai đoạn khác nhau của vòng đời chương trình. Khuyến khích họ thảo luận và chia sẻ các ví dụ thành công và tại sao các ví dụ này thể hiện điểm mạnh hoặc thành công của quá trình tham gia.
- Ở phần có biểu tượng khuôn mặt buồn, đề nghị người tham gia suy nghĩ về những điểm yếu, thách thức hoặc mối đe dọa liên quan đến sự tham gia của các em gái và em trai (khác nhau về tuổi tác hoặc năng lực) trong các giai đoạn khác nhau của vòng đời chương trình và tại sao họ lại thấy như thế.

- Ở phần có biểu tượng bóng đèn, trẻ em và thanh thiếu niên ghi lại ý tưởng của họ về các đề xuất nhằm tăng cường ý nghĩa, hiệu quả sự tham gia của trẻ em trong các giai đoạn khác nhau của vòng đời chương trình.

NCA Ấn Độ đã có một điều chỉnh nhỏ cho biểu đồ H, đó là sử dụng một mũi tên hướng lên để chỉ các điểm mạnh và mũi tên đi xuống để thể hiện các điểm yếu.

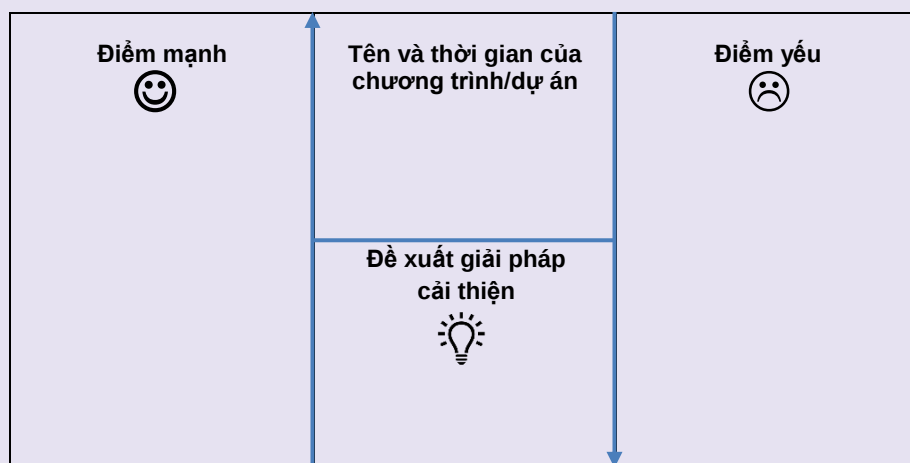

PHOTO: CEESM

Một nghiên cứu viên nhí tại La Dalia, Nicaragua đang tiến hành phỏng vấn về quyền trẻ em tại trường học.

PHÂN TÍCH VÒNG TRÒN THAM GIA

Phân tích vòng tròn tham gia là một công cụ để khám phá các hình mẫu tham gia. Nó có thể giúp bạn xác định nhóm trẻ em nào (theo giới tính, nhóm tuổi, nhân thân) chủ động tham gia vào quá trình tham gia và nhóm nào không được tham gia.

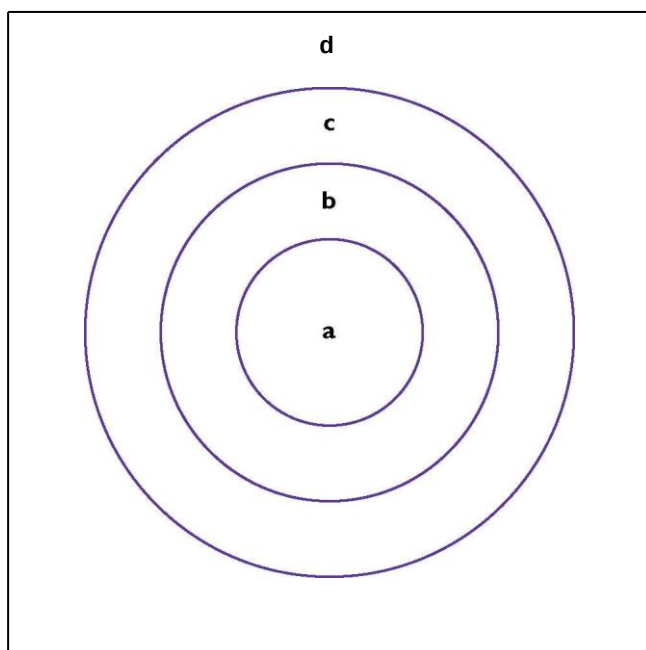
45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng giấy
- Nhiều bút có màu khác nhau
- Nhiều nhãn dán có màu khác nhau

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu bài tập và giải thích với những người tham gia rằng nó sẽ giúp họ tìm ra các mô hình tham gia và bị loại trừ trong quá trình tham gia.
- Giải thích các vòng tròn khác nhau và ý nghĩa của mỗi vòng tròn.

- a** chủ động tham gia
- b** đôi lúc chủ động tham gia
- c** được biết, nhưng không tham gia
- d** không được tham gia/ không tiếp cận được quá trình tham gia

- Chọn ra các biểu tượng hoặc màu sắc khác nhau mà các em gái và em trai ở các độ tuổi khác nhau (ví dụ: dưới 8, 8-12, 13-18) và/hoặc có hoàn cảnh khác nhau (chẳng hạn như đang đi học, bỏ học, thuộc các dân tộc khác nhau hay khuyết tật) có thể sử dụng.
- Đưa cho mỗi em gái và em trai một cây bút hoặc một nhãn dán màu sắc đại diện cho nhóm của họ.
- Yêu cầu mỗi em dán nhãn dán hoặc vẽ biểu tượng của mình trong bất kỳ vòng tròn nào mà họ nghĩ là đại diện cho chính họ.

- Khi tất cả đã dán nhãn hoặc vẽ xong, đề nghị người tham gia nhận xét về sự phân bố trên các vòng tròn:
 - Các em nào ở vòng tròn bên trong cùng? Chủ động có nghĩa là gì? Các em chủ động như thế nào?
 - Các em nào ở vòng tròn ở giữa? Điều đó nói lên điều gì? Tại sao đôi khi các em mới chủ động? Điều gì ngăn các em tham gia một cách tích cực?
 - Các em nào ở vòng tròn bên ngoài? Tại sao? Điều gì ngăn cản các em tham gia?
 - Có em nào quyết định không tham gia không? Nếu có, vì sao các em chọn như thế?
 - Có em nào khác bị loại trừ khỏi quá trình tham gia hoặc không được thông tin/tiếp cận không? Hãy suy nghĩ về những em không tham gia vào cuộc họp này ngày hôm nay. Các em đó là ai? Giới tính, tuổi tác, hoàn cảnh ra sao? Trẻ em khuyết tật có được tham gia không? Có em nào thường bị loại trừ khỏi sự tham gia hoặc không thể tiếp cận được không? Các em đó là ai? Tại sao họ lại bị cách ly hoặc không được tiếp cận? Nên làm gì để họ có thể tham gia?
 - Bạn có nhận thấy bất kỳ sự khác biệt về giới tính hoặc độ tuổi hay đặc điểm hoàn cảnh nào liên quan đến việc ai tham gia tích cực nhất hay ai thường bị loại trừ nhất không?
 - Yếu tố nào khác tạo nên sự khác biệt, khiến trẻ em tham gia tích cực và đóng góp vào các sáng kiến hợp tác?
 - Có thể làm gì để giúp mọi người đều có cơ hội tham gia?

Bạn có thể phải nỗ lực nhiều hơn để tạo ra một môi trường đảm bảo an toàn cho nhóm trẻ em đến từ những tầng lớp thiệt thòi nhất của xã hội, để họ có thể thể hiện chính mình và nói lên tiếng nói của họ cũng như tạo nền tảng cho việc lập kế hoạch hành động với độ nhạy cảm cao với và bởi những người trẻ tuổi nhằm giải quyết bất kỳ sự phân biệt đối xử hiện đang tồn tại nào và nhằm làm cho quá trình thực hiện có tính tham gia toàn diện và bình đẳng hơn.

“Trẻ em nắm bắt công cụ này một cách nhanh chóng khi đã hiểu rằng khoảng cách giữa mỗi vòng tròn bên ngoài với vòng tròn ở giữa thể hiện rõ ràng mức độ tham gia và không tham gia. Ban đầu thì các em trả lời rằng họ đã tham gia tích cực vào tất cả các bài tập, nhưng sau đó đã suy xét và xác định lại vị trí của họ sau khi hiểu được ý nghĩa của sự tham gia tích cực và khoảng cách giữa tham gia tích cực và tham gia đơn thuần. Họ nhận thấy đây là một công cụ hiệu quả mà ai cũng có thể dễ dàng sử dụng.”

(Nhân viên NCN, Ấn Độ)

MÚA RỐI

Hoạt động múa rối là một cách thú vị để khám phá suy nghĩ và trải nghiệm của các em nhỏ tuổi về cách các em đang tham gia vào các dự án, giúp tiết lộ những phát hiện về phạm vi, chất lượng và kết quả của sự tham gia của các em. Trong vai những chú rối, các em có thể nói ra những điều mà các em sẽ không cảm thấy tự tin khi tự chính các em nói lên.

15-30 phút

CHUẨN BỊ

- Các chú rối – tốt nhất là bạn nên chuẩn bị một vài chú rối để các em có thể dùng để biểu diễn các tiết mục rối do các em dàn dựng. Nếu cần, bạn cũng có thể tự làm các con rối bằng các vật liệu sẵn có (ví dụ từ những chiếc vớ có vẽ mắt, mũi, miệng và tóc).

CÁCH THỰC HIỆN

- Mời các em ngồi lại thành vòng tròn cùng với các chú rối.
- Dùng một chú rối giới thiệu "Xin chào các bạn, tên tôi là ... (dùng một tên địa phương). Tôi rất vui được gặp các bạn hôm nay để tìm hiểu thêm về hoạt động của các bạn trong chương trình XXX. Tên của bạn là gì?".
- Mời các em giới thiệu tên.
- Sau đó, chú rối có thể hỏi các em về chương trình. "Hôm nay, tôi đến đây để tìm hiểu thêm về các bạn và bạn của các bạn về chương trình XXX." (Chia sẻ thêm thông tin liên quan về chương trình, đưa ra các ví dụ cụ thể.)
- Khuyến khích các em kể cho chú rối/bạn về những gì các em biết về chương trình.
 - Các bạn thích những hoạt động nào nhất trong chương trình? Tại sao?
 - Có những hoạt động nào mà bạn không thích không? Tại sao?
- Sau đó, chú rối có thể tìm hiểu thêm về cách trẻ em nói lên suy nghĩ của bản thân và cách người lớn lắng nghe hoặc không lắng nghe các em.
 - Trong chương trình, ai là người quyết định các hoạt động mà các bạn sẽ thực hiện?
 - Người lớn có bao giờ hỏi bạn hoặc các bạn của bạn về những gì các bạn muốn làm không? Họ hỏi như thế nào?
 - Người lớn có bao giờ hỏi bạn hoặc các bạn của bạn về những gì các bạn thích hoặc không thích về các hoạt động không?
 - Bạn cảm thấy như thế nào khi người lớn lắng nghe bạn?
 - Bạn cảm thấy như thế nào khi người lớn không lắng nghe bạn?
 - Bạn có cách gì để làm người lớn lắng nghe các bạn nhiều hơn không?
- Tiếp đó, bạn có thể đưa các chú rối cho các em cầm và nếu các em muốn, bạn có thể yêu cầu các em sử dụng các chú rối để nói về những gì các em thích làm trong chương trình.

VẼ TRANH

Có thể khuyến khích các em nhỏ tuổi (nhi đồng) vẽ tranh về những nơi mà các em nói chuyện và được người lớn lắng nghe. Sau đó, các em có thể giải thích và chia sẻ về ý nghĩa của những bức tranh.

Một bé gái 12 tuổi cầm bức tranh do mình vẽ nói về việc em phải rời khỏi nhà của mình tại Pakistan do lũ lụt.

PHOTO: FAUZAN IJAZ / I/SAVE THE CHILDREN

TRÒ CHƠI

Trò chơi có thể được thiết kế để giúp trẻ em độ tuổi nhi đồng chia sẻ ý kiến và trải nghiệm của bản thân. Ví dụ, có thể tổ chức trò chơi Rắn và Thang để giúp các em nói về việc khi nào các em có hoặc không có cơ hội thể hiện quan điểm của mình hay tham gia vào việc ra quyết định; hoặc những điều thúc đẩy và cản trở sự tham gia của các em.

Ví dụ, trong trò chơi Rắn và Thang, khi các em leo lên thang, các em được yêu cầu chia sẻ trải nghiệm về những thời điểm và cách mà các em có thể thể hiện quan điểm của mình và tham gia hoặc chia sẻ về những gì sẽ giúp các em thể hiện đúng bản thân. Khi các em chọn trúng một con rắn, các em được yêu cầu chia sẻ kinh nghiệm về những lúc mà các em không thể thể hiện được quan điểm của mình, lúc các em không hề có chút tiếng nói nào trong việc ra quyết định về những điều quan trọng đối với mình, hoặc về những điều khiến các em khó khăn trong việc thể hiện ý kiến cá nhân.

Một không gian chơi cho trẻ em bị tái định cư tại Peshawar, Pakistan.

5 CÁC CÔNG CỤ ĐÁNH GIÁ CHẤT LƯỢNG THAM GIA CỦA TRẺ EM

Phần này trang bị các công cụ bạn có thể sử dụng để thu thập thông tin về chất lượng tham gia của trẻ em (xem trang 16-20, **Quyển 3** để có thêm thông tin và các chỉ số đánh giá chất lượng tham gia của trẻ em.) Các công cụ chính bao gồm:

- **Chậu và đá** thảo luận và đánh giá các yêu cầu/ tiêu chuẩn chất lượng cơ bản (xem trang 36)
- **Phòng vấn hoặc thảo luận nhóm tập trung** về chất lượng tham gia (xem trang 1 và 15)
- **Tự đánh giá sử dụng công cụ thảo luận nhóm tập trung** (xem trang 15)
- **Bảng hỏi hay khảo sát** về chất lượng tham gia của trẻ em (xem trang 20)
- **Quan sát** (xem trang 6)

Một số phương pháp bổ trợ hoặc thay thế để thu thập thông tin về chất lượng tham gia của trẻ em cùng và từ các em nhi động bao gồm:

- **Thăm thân kỳ** (xem trang 39)
- **Vẽ tranh** (xem trang 40)
- **Chuyến đi do trẻ điều hành** (xem trang 40)
- **Trò chơi** (xem trang 40)

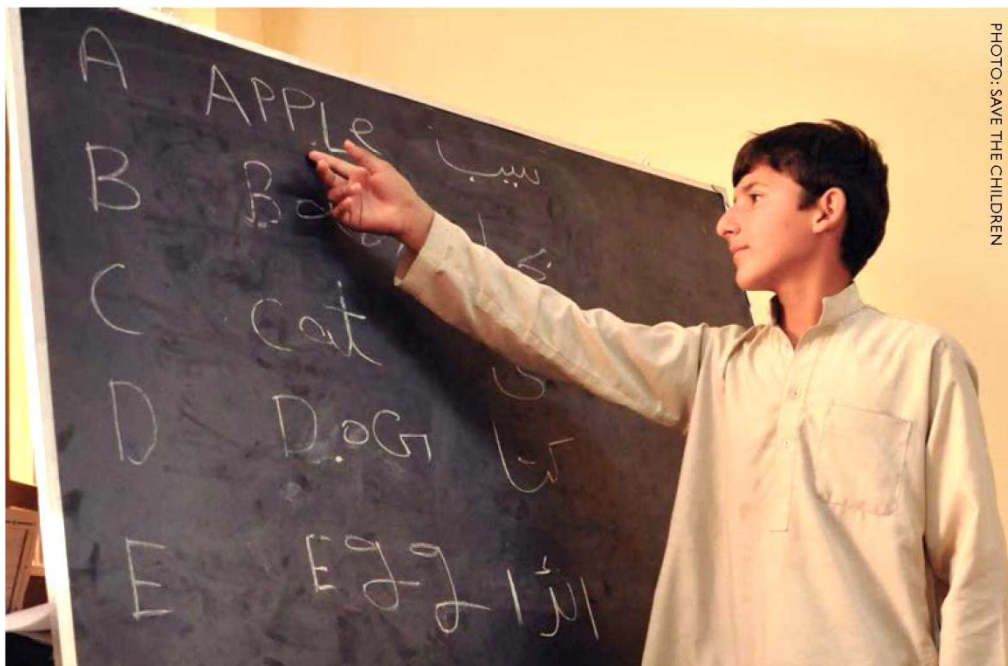

PHOTO: SAVE THE CHILDREN

Một bé trai tại một trung tâm học tập tạm thời dành cho trẻ tái định cư tại Peshawar, Pakistan.

CHẬU VÀ ĐÁ

Chậu và đá ¹⁴ là một trò chơi bạn có thể sử dụng để thảo luận và đánh giá chất lượng quá trình tham gia của trẻ em. Công cụ này cho phép trẻ em và thanh thiếu niên (và những người khác) tự đánh giá mỗi nội dung trong 9 "yêu cầu" để việc tham gia trở nên có hiệu quả và ý nghĩa. Hoạt động này cũng khuyến khích chia sẻ ý tưởng về những việc cần làm để đáp ứng các tiêu chuẩn về chất lượng tham gia.

60-90 phút

CHUẨN BỊ

- 9 chiếc chậu hoặc các thùng chứa cỡ nhỏ
- Các nội dung của **9 yêu cầu** dịch sang tiếng địa phương
- Nhiều đá, vỏ sò hoặc hạt đậu

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu hoạt động chậu và đá sẽ được sử dụng để khám phá chất lượng quá trình tham gia của trẻ em.
- Giải thích về 9 *yêu cầu* để việc tham gia trở nên có hiệu quả và ý nghĩa như định nghĩa trong phần Bình luận chung về Điều 12 (Công ước Liên hiệp quốc về quyền trẻ em) ở cấp độ toàn cầu. Các yêu cầu này có thể được áp dụng để giám sát, đánh giá và cải thiện chất lượng tham gia của trẻ em. (Xem **Quyển 3**, trang 16 đến 20, để tìm hiểu thêm về 9 yêu cầu này.)
- Trẻ em và thanh thiếu niên (hoặc người lớn) sẽ có cơ hội để hiểu về từng yêu cầu (một chậu). Ngoài ra, xem thêm phần dưới đây để biết về biến thể của phương pháp này, đó là chia người tham gia thành 3 nhóm nhỏ để mỗi nhóm khám phá chi tiết 3 yêu cầu cơ bản, sau đó các nhóm sẽ cùng chia sẻ kết quả trong phiên thảo luận chung để xem các nhóm khác có đồng ý với đánh giá của nhóm mình không.
- Giới thiệu vắn tắt từng yêu cầu trong 9 yêu cầu cơ bản - mỗi yêu cầu được đại diện bằng 1 cái chậu. Khi cần thiết, có thể tranh thủ thời gian để thực hiện nhanh các trò chơi đóng vai với trẻ em và thanh thiếu niên để đảm bảo mọi người có chung hiểu biết về mỗi yêu cầu đang được thảo luận.

1. Minh bạch và đủ thông tin
2. Tự nguyện
3. Được tôn trọng
4. Có liên quan
5. Thân thiện với trẻ em
6. Bình đẳng và toàn diện trong tham gia
7. Đi kèm với tập huấn
8. An toàn và phòng tránh rủi ro
9. Có trách nhiệm

Đây là đường link bộ phim ngắn có tên là "Hội đồng Trẻ em Toàn cầu về TRÁCH NHIỆM GIẢI TRÌNH" mà bạn có thể dùng để giới thiệu về khái niệm trách nhiệm giải trình:

<http://www.youtube.com/watch?v=hZpU5mc9fGo&feature=share&noredirect=1>

- Giải thích cho những người tham gia rằng với mỗi chậu chỉ có thể đặt tối đa 3 viên đá. Với mỗi chậu, họ được yêu cầu đặt 0, 1, 2, hoặc 3 viên đá trong tay phải của họ để chỉ mức độ mà họ nghĩ rằng yêu cầu này có đạt được hay không trong dự án họ tham gia. Sau đó, yêu cầu họ chia sẻ quan điểm và thống nhất về điểm số chung cho mỗi yêu cầu:

0 viên đá = Không tham gia	
1 viên đá = Có nhận thức về yêu cầu tham gia, nhưng không được phản ánh trong hành động	
2 viên đá = Có nỗ lực để thực hiện yêu cầu, nhưng không đưa ra được quy trình mang tính hệ thống nào	
3 viên đá = Hiểu rõ yêu cầu, đã thực hiện và giám sát	

- Với mỗi yêu cầu, sử dụng nội dung mô tả và chỉ số trong các bảng ở **Quyển 3** (trang 21-24) để làm rõ những điều liên quan. Cho trẻ em thảo luận về ý nghĩa của yêu cầu trong bối cảnh địa phương trước khi cho điểm bằng các viên đá. **3 viên đá** = hiểu rõ yêu cầu, đã thực hiện và giám sát
- Điều quan trọng là mỗi người tham gia đều có thể trao đổi về trải nghiệm của mình. Mỗi trẻ em (hoặc người lớn) đều được tự do bày tỏ quan điểm và kinh nghiệm.
- Những người tham gia (dù trong một nhóm lớn hay nhóm nhỏ hơn) cần có cơ hội để khám phá một yêu cầu (một chậu) tại một thời điểm.

Trẻ em tham gia hoạt động
"Chậu và đá" ở Nepal.

PHOTO: SAVE THE CHILDREN

- Khuyến khích mỗi thành viên tham gia chia sẻ về việc cá nhân họ nghĩ nên đặt vào mỗi chậu bao nhiêu viên đá. Mỗi yêu cầu được đáp ứng trong các chương trình hay dự án như thế nào? Khuyến khích thảo luận mở giữa trẻ em (hoặc người lớn) để xác định các điểm yếu cũng như điểm mạnh. Phải có người ghi chép để nắm bắt được những điểm thảo luận chính.
- Sau vài phút thảo luận, khuyến khích người tham dự đưa ra quyết định tập thể về việc nên đặt bao nhiêu viên đá vào chậu. Họ cần chia sẻ lý do chính mà họ dựa vào để đưa ra quyết định cuối cùng. Ghi chú lại số điểm, và các lý do đưa ra.
- Nếu số viên đá được đặt trong chậu ít hơn 3, cũng cần khuyến khích người tham gia chia sẻ suy nghĩ và đề nghị những gì cần làm để đảm bảo đạt được yêu cầu. Ghi lại tất cả những đề nghị được đưa ra.
- Chuyển sang chậu kế tiếp và lặp lại quá trình cho đến khi hoàn thành việc tìm hiểu hết các yêu cầu.
- Cuối cùng, điều hành một phiên thảo luận toàn thể về yêu cầu nào đã đạt được (ít hay nhiều) và nêu ra các lý do. Khuyến khích trẻ em và thanh thiếu niên chia sẻ những ý kiến khác về việc làm thế nào để sự tham gia của trẻ em có hiệu quả và ý nghĩa hơn.

Tùy thuộc vào số lượng của trẻ em hoặc các bên liên quan tham gia, nên bắt đầu hoạt động này với các nhóm nhỏ trẻ em cùng độ tuổi, giới tính hoặc hoàn cảnh gia đình. Sau đó, mỗi nhóm có thể chia sẻ kết quả và thống nhất điểm số với nhau. Các ý kiến khác nhau đều cần ghi lại.

Cần treo trên tường một tờ ghi chú lớn có các mức điểm để nhắc nhở người tham gia.

Trong một số hoàn cảnh cụ thể, một số yêu cầu như "sự tham gia đi kèm việc tập huấn cho người lớn" có thể ít có sự liên quan để trẻ em cho điểm. Do đó, cần xác định những yêu cầu có liên quan đến trẻ em để trẻ em cho điểm nhưng cũng cần đảm bảo thu được điểm số từ các bên liên quan cho tất cả các yêu cầu cơ bản.

Tổ chức nhiều nhóm làm việc đồng thời để cho ra kết quả phân tích sâu hơn: Một cách khác để thúc đẩy hoạt động chậu và đá, cho phép có nhiều thời gian hơn để đánh giá và cho điểm đối với các chỉ số liên quan đến 9 yêu cầu cơ bản là chia người tham gia (trẻ em hoặc người lớn) ra làm 3 nhóm nhỏ. Mỗi nhóm nhỏ sẽ thảo luận và đánh giá 3 yêu cầu cơ bản. Ví dụ, nhóm A đánh giá yêu cầu 1, 4 và 7; nhóm B đánh giá yêu cầu 2, 5, 8 và nhóm C đánh giá yêu cầu 3, 6 và 9. Các nhóm thảo luận và cho điểm chỉ số liên quan đến mỗi yêu cầu được phân cho nhóm mình. Lúc tổng kết, mỗi nhóm sẽ chia sẻ kết quả đánh giá của mình và các nhóm khác xác nhận hoặc đề nghị thay đổi điểm số.

"Công cụ 'chậu và đá' dễ hiểu, vui và tạo điều kiện cho sự tham gia. Chúng tôi thích cách xác định được số hạt đậu. Sử dụng lặp đi lặp lại công cụ này sẽ giúp cho chúng tôi nhìn thấy cải thiện chất lượng tham gia của chính mình theo thời gian."

(Thanh thiếu niên tham gia các dự án của tổ chức Plan Togo)

THẨM THẦN KỲ

Tắm thẩm thần kỳ là một hoạt động thay thế mà bạn có thể sử dụng để tìm hiểu về việc trẻ em muốn được lắng nghe và tham gia vào việc ra quyết định như thế nào và để khám phá mức độ mà trẻ em đang được lắng nghe hay không được lắng nghe.

30-45 phút

CHUẨN BỊ

- Một tấm thảm hoặc bất kỳ thứ gì bạn có thể sử dụng để làm tấm thảm thần kỳ

CÁCH THỰC HIỆN

- Khuyến khích trẻ em độ tuổi nhi đồng cùng ngồi trên tấm thảm. Giải thích rằng đây là một tấm thảm thần kỳ để du lịch vòng quanh thế giới, nơi trẻ em có thể nói rất nhiều về những gì các em nghĩ và người lớn luôn luôn lắng nghe các em.
- Tạo vài "tiếng động bay" và rung tấm thảm để giúp các em tưởng tượng như đang ngồi trên một tấm thảm bay thần kỳ.
- Giải thích rằng tấm thảm bay đã hạ cánh đến một vùng đất mới. Vùng đất mới này có thể trông giống như vùng đất nơi các em ở, nhưng ở đây, những người lớn luôn luôn lắng nghe trẻ em.
- Bây giờ các em đang ở trong vùng đất mà người lớn luôn luôn muốn lắng nghe trẻ em, họ muốn nghe quan điểm của "cả em trai và gái". Ví dụ, tại vùng đất này có một nhân vật được gọi là Cô Vui Vẻ (sử dụng một tên địa phương). Cô Vui Vẻ luôn khuyến khích trẻ em bày tỏ quan điểm và rất vui khi được lắng nghe. Cô Vui Vẻ muốn biết:
 - Các em cảm thấy thế nào khi được người lớn lắng nghe (giống như Cô Vui Vẻ đang lắng nghe các em vậy)?
 - Các em nghĩ rằng mình và bạn bè cùng lứa tuổi có thể đưa ra những quyết định nào? (ví dụ, các em có thể quyết định mình và bạn bè chơi trò chơi gì không? Các em có thể quyết định mặc quần áo gì không? Các em có thể quyết định điều gì khác?)
 - Người lớn nên lắng nghe trẻ em trong gia đình/trường mầm non/cộng đồng/dự án XXX như thế nào? Ví dụ, cô giáo của các em thường làm gì để thể hiện rằng cô đang lắng nghe những ý tưởng của các em?
 - Các em có bất kỳ ý tưởng nào khác để làm cho người lớn hoặc các anh chị lớn lắng nghe mình không?
- Bây giờ tấm thảm thần kỳ sẽ đưa các em trở về. Tạo vài "tiếng động bay" và rung tấm thảm.
- Bây giờ các em đã quay trở lại thế giới của mình.
 - Đây có phải là thế giới mà trẻ em được lắng nghe không? Nếu đúng, nó như thế nào? Nếu không, tại sao?
 - Khuyến khích các em chia sẻ ý kiến và trải nghiệm của mình.

VẼ TRANH, CÁC TRÒ CHƠI VÀ CHUYẾN ĐI DO TRẺ EM ĐIỀU HÀNH

Vẽ tranh: Các trẻ nhỏ tuổi có thể được khuyến khích vẽ tranh bằng bút chì về việc người lớn đã lắng nghe các em như thế nào và điều đó đã tạo ra sự khác biệt gì.

Các chuyến đi do trẻ em điều hành: (xem trang 12 của cuốn sách này) có thể có sự tham gia của các trẻ nhỏ tuổi (tuổi từ 2-7) và đảm bảo rằng có trẻ em lớn hơn và/hoặc người lớn đi kèm các em. Trong các chuyến đi do trẻ em điều hành, có thể hỏi các em các câu hỏi đơn giản liên quan đến các yêu cầu cơ bản và chất lượng của quy trình tham gia. Ví dụ, các trẻ nhỏ tuổi có thể được hỏi rằng làm thế nào các em được tham gia dự án tại địa phương; cách thức mà người lớn chia sẻ thông tin với trẻ em, hỏi và lắng nghe quan điểm của trẻ; về đối tượng trẻ em tham gia hoặc không được tham gia; các em có cảm thấy an toàn không hay đang bị đe dọa bởi các rủi ro nào đó; và người lớn có chia sẻ các nhận xét, đánh giá với các em không.

Trò chơi: Các trò chơi (như Rắn và Thang hoặc Ludo) có thể được biến tấu phù hợp để tạo điều kiện cho trẻ em chia sẻ quan điểm và kinh nghiệm về chất lượng của quá trình tham gia (xem trang 34 của cuốn sách này).

Một nghiên cứu viên nhí từ La Dalia đang vẽ tranh để chia sẻ ý kiến về tôn trọng quyền trẻ em tại trường học.

6 CÁC CÔNG CỤ ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ THAM GIA CỦA TRẺ EM

Phần này cung cấp các công cụ bạn có thể sử dụng để thu thập thông tin về kết quả tham gia của trẻ em (xem trang 16-20 **Quyển 3** để có thêm thông tin và các ví dụ về chỉ số đánh giá kết quả tham gia của trẻ em.) *Mỗi chương trình nên phát triển các chỉ số cụ thể gắn với các mục tiêu của riêng mình. Các kết quả liên quan đến sự tham gia của trẻ em cần được đánh giá theo các mục tiêu đã đặt ra ban đầu.*

Bạn có thể sử dụng các công cụ sau để thu thập thông tin về kết quả tham gia của trẻ em:

- **Phòng vấn và thảo luận nhóm tập trung** (xem trang 42)
- **Lập biểu đồ cơ thể** (trước và sau) (xem trang 42)
- **Đèn giao thông đỏ, vàng, và xanh** (xem trang 45)
- **Trẻ em phân tích bối cảnh thay đổi** (xem trang 47)
- **Các câu chuyện về sự thay đổi quan trọng nhất** (theo các cách sáng tạo) (xem trang 50)
- **Tự đánh giá về mức độ tự tin** (trước/sau tham gia) (xem trang 20)
- **Biểu đồ ra quyết định** (xem trang 18)
- **Giám sát (với) dải băng đỏ** (xem trang 53)
- **Quan sát** (xem trang 6)
- **Theo dõi chuyên cần tại trường** (xem trang 54)
- **Phân tích dữ liệu thứ cấp** (xem trang 56)

Các phương pháp bổ trợ hoặc thay thế để làm việc với trẻ em độ tuổi nhi đồng để thu thập thông tin về kết quả của sự tham gia bao gồm:

- **Múa rối hay diễn kịch** (xem trang 56)
- **Vẽ tranh** (xem trang 57)
- **Làm sổ lưu niệm** (xem trang 57)

Khi giám sát và đánh giá kết quả, **điều quan trọng là phải kết hợp đối chiếu nhiều nguồn dữ liệu và phương pháp**. Ngoài ra, bất nơi khi nào có thể, cần so sánh kết quả đạt được với cơ sở dữ liệu ban đầu.

PHỎNG VẤN VÀ THẢO LUẬN NHÓM TẬP TRUNG VỀ KẾT QUẢ THAM GIA

Các chỉ số và câu hỏi liên quan đến kết quả tham gia của trẻ em trong kế hoạch giám sát và đánh giá của tổ chức cần phải điều chỉnh và sử dụng phù hợp với các cuộc phỏng vấn cá nhân hoặc thảo luận nhóm tập trung. Các câu hỏi cần được thiết kế phù hợp với bối cảnh dự án cụ thể được giám sát và đánh giá. Phỏng vấn bán cấu trúc với các câu hỏi mở có thể giúp khám phá và thu thập thông tin liên quan đến các loại hình và mức độ tham gia của trẻ em.

LẬP BIỂU ĐỒ CƠ THỂ (TRƯỚC VÀ SAU DỰ ÁN)

Biểu đồ cơ thể có thể được sử dụng để khám phá những thay đổi trong quan điểm và kinh nghiệm của trẻ em trước và sau khi tham gia chương trình/dự án. Đây là công cụ đặc biệt hữu ích để đánh giá kết quả quá trình, đặc biệt là khi có sẵn cơ sở dữ liệu ban đầu trước khi thực hiện chương trình (xem trang 15 của cuốn sách này). Trong trường hợp không có dữ liệu ban đầu, trẻ em vẫn có thể được khuyến khích phát biểu về sự thay đổi "trước và sau" khi chương trình được thực hiện.

60-90 phút

CHUẨN BỊ

- Giấy A3 có vẽ sẵn biểu đồ cơ thể - mỗi em một tờ
- Tám giấy lớn đã được phác thảo biểu đồ cơ thể
- Bút chì và bút sáp nhiều màu
- Băng dính
- Nhãn dán ghi chú

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu bài tập lập biểu đồ cơ thể "trước và sau" cho phép trẻ em trai và gái, cá nhân hay tập thể, khám phá các thay đổi trong cuộc sống của trẻ, hoặc thay đổi về kiến thức, hành vi và thái độ của trẻ em sau khi tham gia. Những thay đổi có thể là tốt hay xấu, được mong đợi hoặc không mong đợi.
- Đề nghị một tình nguyện viên nằm xuống tờ giấy để vẽ hình cơ thể người. Có thể vẽ bằng phấn hay bút lông (có thể xóa được).
- Vẽ một đường thẳng chia dọc biểu đồ cơ thể người. Giải thích rằng đây là một em gái hay trai từ cộng đồng của các em. Phần bên trái biểu đồ chỉ trẻ em **TRƯỚC** KHI tham gia chương trình/dự án và phần bên phải chỉ trẻ em **SAU** KHI tham gia (hiện tại).

- Giải thích rằng các em trai và em gái đầu tiên sẽ suy nghĩ và minh họa về sự thay đổi đối với sự tham gia của mình trong biểu đồ cơ thể người; sau đó, các em sẽ có cơ hội ghi kết quả trên "biểu đồ cơ thể" lớn hơn để chia sẻ các kết quả và kinh nghiệm chính.
- Phát cho mỗi em một tờ A3 có vẽ sẵn biểu đồ cơ thể trẻ em. Biểu đồ được chia dọc từ trên xuống dưới.
- Khuyến khích mỗi em nghĩ về những thay đổi được tạo ra từ sự tham gia của các em. Một lần nữa, nhắc các em có thể ghi lại những thay đổi tích cực và tiêu cực.
- Khuyến khích các em nghĩ về các bộ phận cơ thể để khám phá và ghi lại các thay đổi trước/sau trên các tờ giấy ghi chú. Ví dụ:
 - Đầu: Có thay đổi về kiến thức không? Hoặc các em nghĩ gì/lo lắng/cảm thấy vui vì điều gì? Có thay đổi gì trong cách người lớn nghĩ về trẻ em?
 - Mắt: Có thay đổi trong cách các em nhìn về bản thân mình/gia đình/cộng đồng/trường học? Trong cách nhìn của người lớn về trẻ em?
 - Tai: Có thay đổi nào trong cách các em được lắng nghe? Trong cách các em lắng nghe những người khác? Hoặc các em nghe những gì?
 - Miệng: Có bất kỳ thay đổi nào trong cách trẻ em nói? Cách các em giao tiếp với các bạn, cha mẹ, giáo viên hoặc những người khác? Trong cách người lớn nói chuyện với trẻ em?
 - Vai: Có thay đổi nào về trách nhiệm của trẻ em trai hoặc trẻ em gái?
 - Tim: Có thay đổi nào trong cách các em cảm nhận về bản thân mình? Trong thái độ của các em đối với những người khác? Trong cách người lớn hoặc những trẻ em khác cảm thấy về các em? Hay thái độ của người khác đối với các em?
 - Bụng: Có thay đổi nào trong bụng của trẻ em, ví dụ đối với thức ăn của họ?
 - Bàn tay và cánh tay: Có thay đổi nào trong các hoạt động của trẻ em? Cách các em sử dụng bàn tay và cánh tay? Trong cách người lớn đối xử với trẻ em?
 - Bàn chân và chân: Có bất kỳ thay đổi nào đối với nơi trẻ em đi? Những gì các em đã làm với chân và bàn chân?
 - Suy nghĩ và vẽ về bất kỳ thay đổi nào khác...
- Cho các em thời gian để vẽ hay ghi lại những thay đổi bằng từ ngữ hay hình ảnh trên nhãn ghi chú và dán lên biểu đồ của mình.
- Sau 20 đến 25 phút, tập hợp các em lại và khuyến khích các em chia sẻ kết quả cá nhân và ghi sang biểu đồ cơ thể lớn hơn.
- Đối với mỗi bộ phận cơ thể, khuyến khích các em chia sẻ một số thay đổi ghi nhận được nếu các em cảm thấy an toàn và thoải mái.
- Khuyến khích các em chia sẻ các thay đổi mong đợi và không mong đợi, cả tích cực lẫn tiêu cực. **Đảm bảo rằng tất cả quan điểm của các em đều được ghi lại chi tiết (nhưng khuyết danh) bởi một thành viên của nhóm đánh giá.**
- Đối với mỗi thay đổi được chia sẻ, cố gắng tìm hiểu trong nhóm xem đó là thay đổi đối với một vài em và mang tính tạm thời hay đó là thay đổi có ý nghĩa và bền vững đối với nhiều em tham gia.

- Khuyến khích trẻ em và thanh thiếu niên ghi lại các thay đổi bằng hình ảnh trực quan hoặc bằng từ ngữ trên cơ biểu đồ lớn. Nếu có thể, sử dụng giấy dán (màu xanh=nhiều trẻ em, vàng=một số trẻ em, đỏ= ít trẻ em) để thể hiện có bao nhiêu em trải nghiệm sự thay đổi.
- Khi tổng kết, thảo luận các câu hỏi sau với các em:
 - Những thay đổi nào có ý nghĩa nhất mà các em đã trải nghiệm từ sự tham gia của mình và vì sao như thế?
 - Có sự khác biệt trong thay đổi đối với trẻ em trai và gái không? Đối với trẻ em lớn hơn và nhỏ hơn? Đối với các nhóm trẻ em khác nhau?
 - Sự thay đổi nào mang tính tạm thời hoặc lâu dài? Tại sao?
- Nếu các em đồng ý chia sẻ các biểu đồ cơ thể cá nhân với nhóm đánh giá, hãy tập hợp chúng lại để làm nguồn tư liệu và đảm bảo rằng mỗi biểu đồ có chứa thông tin về giới tính, tuổi và hoàn cảnh gia đình của các em (có thể khuyết danh).

Khi đã có sẵn biểu đồ cơ thể "trước" khi tham gia, bạn có thể dùng chúng để so sánh với kết quả "sau" khi tham gia.

Nếu bạn đang làm việc với trẻ em khuyết tật, hoạt động lập biểu đồ cơ thể có thể được điều chỉnh cho phù hợp. Ví dụ, nếu bạn đang làm việc với trẻ em khiếm thị, bạn có thể thêm một dây vải xung quanh biểu đồ để các em có thể chạm vào; với thanh thiếu niên gặp khó khăn trong việc nói, trẻ em bị bại não, hoặc cảm thấy có thể có người hỗ trợ hoặc phiên dịch để hỗ trợ các em khi tham gia đóng góp ý kiến.

Sau bài tập này, nếu có thời gian, bạn có thể sử dụng một số công cụ hỗ trợ khác nêu dưới đây – chẳng hạn như xây dựng các vở kịch để minh họa cho các câu chuyện về sự thay đổi ý nghĩa nhất.

Lưu ý: Nếu bất kỳ vấn đề bảo vệ trẻ em nào được các em đưa ra trong hoạt động bản đồ cơ thể, bạn phải đảm bảo rằng những lo ngại đó được thảo luận một cách riêng tư với các em, đồng thời bạn cần lưu ý điều đó trong chính sách và thủ tục bảo vệ trẻ em của tổ chức của bạn trong thời gian tới.

"Chúng tôi rất thích bài tập lập biểu đồ cơ thể. Chia đọc biểu đồ cơ thể từ đầu đến chân để biểu thị tình huống "trước" và "sau" sự tham gia của chúng tôi vào Hội đồng trẻ em, chúng tôi có thể nhận ra nhiều tiến bộ của chính mình về suy nghĩ, triển vọng, khả năng lắng nghe, giao tiếp, sức khỏe, hoạt động, khả năng tiếp cận, v.v có được nhờ tham gia vào Hội đồng trẻ em."

(Trẻ em, Hội đồng Trẻ em Khu vực, Ấn Độ)

ĐÈN GIAO THÔNG ĐỎ, VÀNG VÀ XANH

Công cụ này¹⁵ rất hữu ích để giám sát và đánh giá tính hiệu quả và việc thực hiện hoạt động/dự án. Sử dụng công cụ này thường xuyên giúp hỗ trợ công tác giám sát và đánh giá các thay đổi. Công cụ sẽ hiệu quả hơn khi có sự tham gia của trẻ em trong những dự án cụ thể để khám phá kết quả của các quá trình, hoặc có sự tham gia của các nhóm trẻ em ngẫu nhiên trong khu vực để khám phá các tác động vượt ra ngoài khuôn khổ dự án.

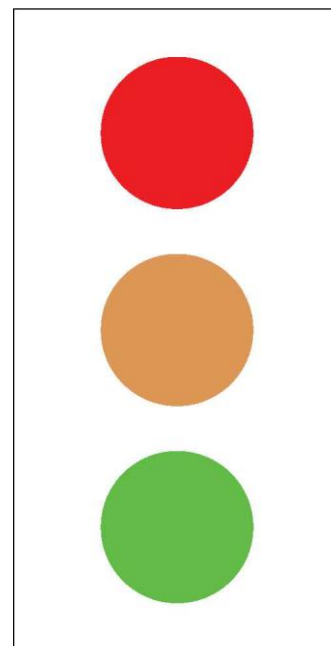
45-60 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng dựng
- Bút lông/sáp màu đỏ, vàng và xanh; hoặc có thể sử dụng giấy màu
- Nhãn dán ghi chú
- Bút
- Băng keo giấy

CÁCH THỰC HIỆN

- Vẽ và tô màu ba vòng tròn màu đỏ, vàng và xanh trên bảng giấy như hình bên.
- Giải thích cho trẻ em và thanh thiếu niên rằng các em sẽ có cơ hội giám sát và đánh giá sự tham gia của mình trong một dự án cụ thể đang tiến triển như thế nào và có những thay đổi về kết quả nào mà nó đang hay không tạo ra đối với trẻ em.
- Giải thích việc sử dụng “đèn giao thông” và ba vòng tròn màu (đỏ, vàng, xanh) và yêu cầu các em chọn màu để thể hiện tiến độ và kết quả của dự án và lý do mình chọn màu đó.
 - **Màu đỏ** thể hiện rằng dự án này không tiến triển tốt (chẳng hạn, sự tham gia của trẻ em rất hạn chế hoặc sự tham gia của trẻ em không mang lại nhiều kết quả).
 - **Màu vàng** cho thấy rằng dự án đang tiến triển khá tốt, nhưng vẫn còn một số điểm cần cải thiện.
 - **Màu xanh** cho thấy rằng dự án đang tiến triển rất tốt và mang lại kết quả tích cực đối với trẻ em nhờ vào sự tham gia của trẻ em.
- Phát cho các em các nhãn dán ghi chú để ghi lại các lý do, và yêu cầu các em dán một tờ vào vòng tròn có màu biểu thị tốt nhất quan điểm của các em về mức độ cải thiện và kết quả của sự tham gia của trẻ em.
- Trong lúc dán các nhãn ghi chú, các em cần được khuyến khích chia sẻ lý do mình ghi ra với cả nhóm.

Thúc đẩy viên cần khuyến khích việc thực hiện hoạt động này trong các nhóm nhỏ (mỗi lần từ 5 đến 8 người) để tất cả các thành viên đều được khuyến khích tích cực chia sẻ quan điểm của mình. Ngoài ra, hoạt động này nên được mở màn với các trò chơi khởi động hoặc các hoạt động khác để tạo không khí cởi mở và an toàn cho trẻ em thoải mái trình bày quan điểm của mình. Với các em không thể viết, cần khuyến khích các em nói lên quan điểm của mình. Khi các em đã quyết định chọn một màu sắc để thể hiện quan điểm của mình, các em cần phải được khuyến khích chia sẻ lý do tại sao lại chọn màu đó. Thúc đẩy viên cần có các kỹ năng lắng nghe và gợi mở vấn đề.

“Công cụ này trao quyền và giúp trẻ em thể hiện tiếng nói đối với một dự án/hoạt động cụ thể đang được triển khai.”

(Tổ chức EveryChild Malawi)

Một hội thảo dành cho các thành viên của Ban điều hành trẻ em toàn cầu của tổ chức Save the Children.

TRẺ EM PHÂN TÍCH BỐI CẢNH THAY ĐỔI

Công cụ này sử dụng một biểu đồ trực quan nói về vị trí của trẻ em trong bối cảnh gia đình/ người chăm sóc, cộng đồng, vùng, quốc gia, khu vực, quốc tế để giúp xác định các kết quả liên quan đến sự tham gia của trẻ em.

Công cụ này hữu ích cho việc thu thập thông tin về kết quả hành vi hoặc thái độ và các kết quả, tác động khác của chương trình.

60-120 phút

CHUẨN BỊ

- Bảng giấy
- Bút
- Băng dính
- Các tờ giấy khổ lớn có in hoặc vẽ một khuôn mặt khóc, một khuôn mặt buồn, một khuôn mặt vui và một khuôn mặt rất hạnh phúc

CÁCH THỰC HIỆN

- Giới thiệu biểu đồ trực quan về vị trí của trẻ em trong các bối cảnh như bên dưới. Giải thích rằng trẻ em đang sống trong một bối cảnh rộng lớn. Các em chịu ảnh hưởng và ngược lại có thể tác động đến gia đình hay những người chăm sóc khác, cộng đồng, trường học, hoặc các tổ chức địa phương khác. Các em cũng chịu ảnh hưởng và có thể ảnh hưởng đến các cam kết chính trị, quyết định xã hội, cải cách pháp lý hay chính sách thông qua các quá trình quản lý nhà nước cấp địa phương, vùng, quốc gia.

- Giải thích rằng đối với hoạt động này, chúng ta muốn xác định các loại hình thay đổi hoặc kết quả đạt được ở các cấp độ khác nhau nhờ sự tham gia của trẻ em:
 - đối với cá nhân trẻ em
 - đối với gia đình trẻ em
 - đối với cộng đồng hoặc tổ chức địa phương - chẳng hạn như trường học hay câu lạc bộ trẻ em
 - đối với quá trình quản trị nhà nước cấp địa phương/vùng, quốc gia hay khu vực - ví dụ, các thay đổi ảnh hưởng đến cam kết chính trị về quyền trẻ em, bố trí ngân sách, việc thực hiện hoặc cải cách chính sách.
- Trước tiên, cần xem xét các mục tiêu của chương trình về sự tham gia của trẻ em. Chương trình cần đạt được hay tạo ảnh hưởng gì từ sự tham gia của trẻ em? Viết những mục tiêu này lên các mẫu giấy ghi chú và dán chúng tại những phần có liên quan tương ứng trên biểu đồ trực quan phía trên. Ví dụ, nếu mục tiêu của chương trình là nhằm nâng cao nhận thức của cha mẹ về quyền trẻ em để phòng chặn bạo hành trẻ em, cần viết mục tiêu này lên giấy và dán vào vòng tròn "gia đình". Hay nếu mục tiêu của chương trình là để huy động trẻ em đóng góp vào sự phát triển của cộng đồng, cần viết mục tiêu này và dán vào vòng tròn "cộng đồng".
- Xem xét kế hoạch GS&ĐG của tổ chức, các mục tiêu và chỉ báo đánh giá - ví dụ, phải có đại diện trẻ em tham gia ủy ban phát triển của làng; giảm việc đánh phạt trẻ em.
- Tiếp đó, đối chiếu các kết quả đạt được với các mục tiêu. Treo một hình lớn trên tường có 4 cột thể hiện các kết quả có thể xảy ra: khuôn mặt khóc ("thay đổi tiêu cực/gây tổn hại khi trẻ em tham gia"), khuôn mặt buồn ("không tạo ra thay đổi"), khuôn mặt vui ("đã tạo ra một số thay đổi tức thời hoặc thay đổi chỉ xảy ra đối với một vài bên liên quan"), mặt rất hạnh phúc ("đã tạo ra thay đổi đáng kể và bền vững được cả trẻ em và người lớn công nhận"). Xem trang 30-32 trong [Quyển 3](#).

Có thay đổi tiêu cực/gây tổn hại khi trẻ em tham gia	Không tạo ra thay đổi	Đã tạo ra một số thay đổi tạm thời hoặc thay đổi chỉ xảy ra đối với một vài bên liên quan	Đã tạo ra thay đổi đáng kể và bền vững được cả trẻ em và người lớn công nhận
			

- Giải thích rằng việc trẻ em và các bên liên quan khác thảo luận về các kết quả và thay đổi được mong đợi hoặc không mong đợi, tích cực cũng như tiêu cực, từ các quy trình tham gia của trẻ em là điều rất quan trọng. Ví dụ, đã có các kết quả được mong đợi và không mong đợi ở các cấp được nêu ra như sau hay không:
 - đối với trẻ em
 - đối với cha mẹ và người chăm sóc
 - đối với nhận thức cộng đồng về quyền trẻ em
 - đối với các tổ chức và sự tôn trọng quyền trẻ em, chẳng hạn trong trường học, các tổ chức PCP, các tổ chức trẻ em, các đơn vị cấp thôn, câu lạc bộ trẻ em, v.v
 - đối với những cam kết chính trị về tôn trọng quyền trẻ em
- Đối với từng mục tiêu, khuyến khích thảo luận giữa trẻ em và các bên liên quan khác về việc các kết quả và thay đổi mong đợi đã đạt được hay không. Quyết định và thống nhất về cột thể hiện đúng nhất các kết quả đó.

- Thảo luận và chia sẻ các bằng chứng để giải thích lý do tại sao nhóm đã chọn cột tương thích cho mỗi mục tiêu. Bản tóm tắt các ý kiến chia sẻ có thể được ghi lại trên nhãn ghi chú dán trên biểu đồ. Một thành viên nhóm đánh giá có thể ghi chú chi tiết hơn về các ý kiến.
- Đối với mỗi thay đổi, một lần nữa, cần xác định xem thay đổi đó chỉ xảy ra đối với một số bên liên quan, mang tính tạm thời, hay đó là thay đổi có ý nghĩa và bền vững đối với nhiều bên. Sử dụng khuôn mặt buồn hay vui tùy thuộc vào việc thay đổi đó là tích cực hay tiêu cực.
- Khi thảo luận tổng kết, bạn có thể:
 - Sử dụng “Thang đo quy mô thay đổi” (xem **Quyển 4**, trang 35) để nhận thấy có bao nhiêu trẻ em trực tiếp hoặc gián tiếp hưởng lợi từ quá trình tham gia của trẻ em. Liệu chỉ những em tích cực tham gia được hưởng lợi? Hay các nhóm trẻ em khác cũng được hưởng lợi? Nếu đúng, điều đó xảy ra như thế nào? Xem xét những bằng chứng khác bạn có thể thu thập để minh họa cho sự thay đổi đó.
 - Thảo luận xem nhóm trẻ em nào hưởng lợi nhiều nhất và ít nhất từ chương trình/dự án. Xác định xem hầu hết nhóm trẻ em thiết thời có được hưởng lợi hay không. Nếu không, cần phải làm gì thêm?
 - Xác định các mục tiêu khó đạt được nhất và thảo luận xem cần làm thêm những gì để thay đổi kết quả này.

Nếu làm việc với nhóm trẻ em không ở cùng với gia đình, bạn có thể điều chỉnh các hình vẽ, thông tin trên biểu đồ và xác định ai là người gần gũi nhất với các em ở vòng tròn thứ ba (ví dụ, trẻ em đường phố có thể cho đó là các bạn cùng cảnh ngộ; hoặc trẻ em sống trong các cơ sở bảo trợ cho đó là những bảo mẫu, v.v).

Sau bài tập này, nếu có thời gian, bạn có thể sử dụng một số công cụ hỗ trợ như diễn kịch, làm thơ, kể chuyện, vẽ tranh để minh họa các câu chuyện về sự thay đổi quan trọng nhất.

Một thành viên Ủy ban bảo vệ trẻ em tại trường học (bên trái ảnh) tại Jalalabad, Afghanistan.

CÂU CHUYỆN VỀ SỰ THAY ĐỔI QUAN TRỌNG NHẤT

Sự thay đổi có ý nghĩa và quan trọng nhất do trẻ em hay các đối tác khác chia sẻ một cách thường xuyên thông qua các câu chuyện, bài thơ, tranh vẽ, phim, kịch, ảnh trong nhật ký; hoặc thông qua các vở kịch, bài hát, múa rối có thể được ghi hình lại. Các câu chuyện, tranh vẽ và vở kịch có thể là các công cụ hiệu quả để thu thập thông tin về hành vi hoặc thái độ và các kết quả khác, cả tích cực lẫn tiêu cực.

Thời gian tổ chức phụ thuộc vào tính chất hoạt động. Bạn có thể hỗ trợ trẻ em thu thập định kỳ những câu chuyện về sự thay đổi có ý nghĩa nhất và để các em trình bày các câu chuyện này một cách sáng tạo, thông qua tranh vẽ, thơ, ảnh hoặc các vở kịch. Nếu có thể, hãy dành cho các em thời gian khoảng vài tuần để thu thập và xây dựng các câu chuyện về sự thay đổi có ý nghĩa nhất dựa trên sự sáng tạo của chính các em.

CHUẨN BỊ

Dụng cụ và nguyên vật liệu sử dụng phụ thuộc vào tính sáng tạo trong cách thể hiện. Bạn có thể chuẩn bị sẵn cho các em một số thứ như: giấy, màu nước, chì màu, đất sét, máy quay, vở, bút chì, tẩy, bút, v.v.

PHOTO: EDGAR NARANJO AND MARUSKA BONILLA/SAVE THE CHILDREN

Các em đến từ San Lorenzo, Ecuador tại một hội thảo về quyền trẻ em.

CÁCH THỰC HIỆN

- Lý tưởng nhất là khi công cụ này được sử dụng định kỳ từ 3 tới 6 tháng với sự tham gia của trẻ em, thanh thiếu niên và các bên liên quan khác, theo cá nhân hoặc tập thể, để xác định các câu chuyện về sự thay đổi có quan trọng nhất như là một phương pháp giám sát và đánh giá liên tục.
- Sau khi trao đổi trong các bài tập về lập biểu đồ cơ thể hoặc trẻ em phân tích bối cảnh, trẻ em và các bên liên quan khác cần được khuyến khích thảo luận, xác định và chia sẻ những điều họ nhận thấy là sự thay đổi quan trọng nhất nhờ sự tham gia của trẻ em mang lại, cũng như đưa ra các lập luận, giải thích. Cần lắng nghe và ghi lại các lý giải đó của người tham gia về sự thay đổi có ý nghĩa nhất. Tạo điều kiện để các em được chọn lựa cách sáng tạo nhất để thể hiện câu chuyện của mình. Ví dụ, trẻ em có thể sử dụng các vở kịch, bài hát, thơ ca, tranh vẽ, điêu khắc, nhiếp ảnh, các bài luận, hoặc các bức thư để thể hiện câu chuyện của mình.
- Luôn ghi chép các câu chuyện một cách chi tiết nhất để làm cơ sở tham khảo tốt và có thể kiểm tra tính xác thực của các câu chuyện nếu cần thiết. Ghi lại chi tiết về: những gì đã xảy ra, nơi xảy ra, những người đã tham gia, sự thay đổi này đã diễn ra thế nào và những điều gì chứng tỏ rằng sự thay đổi đó đã và đang xảy ra.

VÍ DỤ VỀ MỘT CÂU CHUYỆN VỀ SỰ THAY ĐỔI QUAN TRỌNG NHẤT TỪ QUỸ YUPUNA, ECUADOR

Câu chuyện của một trẻ em gái 16 tuổi từ Lago Agrio:

"Một ngày nọ, một người bạn mời tôi tham gia vào nhóm này. Đó là vào khoảng hai năm rưỡi trước, khi dự án mới bắt đầu. Lúc đầu, tôi tự hỏi, tham gia để làm gì? Bây giờ câu trả lời rõ ràng hơn rất nhiều và tôi không hối tiếc vì đã tham gia. Đúng hơn, tôi chắc chắn sẽ hối hận nếu không tham gia."

"Ở đây, tôi tìm thấy được sự cởi mở và tốt bụng của Jose và Yupana (người hướng dẫn), những người đã lắng nghe chúng tôi với rất nhiều tình cảm và sự quan tâm. Tôi đã học cách trân trọng bản thân mình vì tôi là chính tôi và cách để tham gia trong một nhóm... Trước đây tôi vô cùng nhút nhát, bây giờ tôi không còn sợ phải nói trước đám đông và đưa ra các đề nghị... Ở nhà tôi luôn có nhiều vấn đề và giờ vẫn tiếp tục như thế. Cha mẹ tôi đã không hòa thuận với nhau, họ cãi nhau rất nhiều. Mẹ tôi qua đời khoảng 5 tháng trước và tôi phải chăm sóc đứa em gái mới chỉ 1 năm 4 tháng tuổi. Cuộc sống trở nên rất khó khăn so với trước kia và nếu không các bạn trong nhóm và sự hỗ trợ của nhóm thì tôi đã ngã gục. Trên tất cả, tôi hiểu rằng tôi là một con người và rằng tôi có thể có tiếng nói của riêng mình. Tôi có quyền được lắng nghe và tôi cũng có quyền hạnh phúc..."

"Sau đó, tôi đã tham gia nhóm để đánh giá sự tham gia và chúng tôi sử dụng rất nhiều kỹ thuật đã được học và hiểu như: cách đối xử tốt với mọi người, về phòng chống bạo lực, về cách phụ nữ xây dựng lòng tự trọng, về việc tình yêu ở tuổi dậy vừa đẹp và vừa buồn ra sao, về cách lập kế hoạch cho các dự án của chính mình và tương tác với chính quyền để yêu cầu họ thực hiện các đề xuất cũng như cách tham gia tốt hơn. Nghệ thuật, kịch nói và giao tiếp đã giúp chúng tôi học hỏi rất nhiều và giúp tôi có khả năng "diễn đạt và yêu cầu được lắng nghe"."

Công cụ này cũng có thể được tùy chỉnh để tìm hiểu các câu chuyện về sự thay đổi quan trọng nhất một cách thường xuyên, giúp trẻ em và các bên tham gia khác xác định và vượt qua các thử thách lớn nhất mà họ đối mặt. Việc tập hợp các câu chuyện về sự thay đổi có ý nghĩa nhất có thể giúp cho việc tài liệu hóa và cũng như thiết kế thành các chương trình truyền thông do trẻ em chủ trì về quá trình và tác động của sự tham gia của trẻ em trong các chương trình cũng như kết quả của việc tham gia đó.

Nếu bất kỳ vấn đề quan ngại về bảo vệ trẻ em nào được các em đưa ra trong hoạt động bản đồ cơ thể, bạn phải đảm bảo thảo luận riêng tư với các em về những lo ngại đó, đồng thời bạn cần lưu ý điều này trong chính sách và thủ tục bảo vệ trẻ em của tổ chức của bạn trong thời gian tới.

“Chúng tôi thích sử dụng các câu chuyện về sự thay đổi có ý nghĩa nhất vì chúng tôi có thể lựa chọn câu chuyện nào để kể. Các câu chuyện giúp chúng tôi suy nghĩ về những thứ đã thay đổi và thể hiện chúng thông qua các bức tranh, bài hát hay bài thơ. Những câu chuyện khi được chia sẻ có thể truyền cảm hứng cho những người khác. Công cụ này giúp chúng tôi nhìn thấy những thay đổi cả về tích cực lẫn tiêu cực. Thật vui khi mọi người đều có thể kể ra câu chuyện của chính mình. Nó giống như một trò chơi vậy”.

(Thanh thiếu niên tham gia các dự án của tổ chức Plan Togo)

Trẻ em tham gia thảo luận nhóm tập trung trong quá trình thu thập cơ sở dữ liệu ban đầu cho giám sát và đánh giá dự án tại San Ramon, Morocco.

GIÁM SÁT (VỚI) DẢI BĂNG ĐỎ

Công cụ này¹⁶ được phát triển và sử dụng cho trẻ em và thanh thiếu niên tại các ngôi làng ở Ấn Độ như là một phương thức để giám sát thường xuyên việc hành động (hoặc không hành động) của chính quyền địa phương đối với các vấn đề mà trẻ em đã nêu ra. Đây cũng là một công cụ hữu ích để giám sát kết quả tham gia của trẻ em và để minh họa những thay đổi trong trách nhiệm giải trình của người lớn đối với trẻ em.

10-15 phút, định kỳ vào mỗi tuần/ tháng

CHUẨN BỊ

- Các dải băng trắng và đỏ

CÁCH THỰC HIỆN

- Khi trẻ em và thanh thiếu niên xác định và nêu các vấn đề quan trọng cần được chính quyền địa phương giải quyết, họ buộc một dải băng màu đỏ quanh một cái cây lớn trong làng để thông báo rằng họ đã nêu vấn đề với các cơ quan chức năng. Một dải băng màu đỏ được treo lên cây tượng trưng cho một vấn đề mà trẻ em đã nêu lên. Các vấn đề nêu ra rất thực tế (ví dụ, tảo hôn) có thể được ghi lên trên dải băng.
- Sau đó, trẻ em và thanh thiếu niên gặp nhau thường xuyên để thảo luận và giám sát xem các cơ quan chức năng đã hành động gì để giải quyết vấn đề họ nêu ra chưa.
- Khi chính quyền địa phương đã hành động để giải quyết vấn đề do trẻ em nêu ra, các em sẽ tháo dải băng đỏ xuống và thay bằng dải băng trắng. Các dải băng trắng thể hiện rằng chính quyền đã hành động để giải quyết một vấn đề cụ thể nào đó. Tương tự như trên, các em có thể ghi vấn đề đã được giải quyết lên dải băng trắng.

Công cụ giám sát liên tục này có thể được điều chỉnh để phù hợp để sử dụng trong trường học, cho các tổ chức PCP hoặc các tổ chức khác có trách nhiệm để thực hiện quyền trẻ em. Trước đó, cần thông tin, tập huấn nâng cao nhận thức cho người lớn và các cơ quan chức năng tại địa phương để đảm bảo trẻ em và thanh thiếu niên sẽ không đối mặt với các rủi ro bị trách mắng hoặc bạo hành khi sử dụng phương pháp này.

Việc sử dụng phương pháp này cũng rất hữu ích trong việc giám sát và ghi nhận mức độ hành động của chính quyền địa phương trong việc đạt được các kết quả mong đợi. Nếu không, bạn có thể gặp tình huống đó là khi công việc đã hoàn thành, nhưng kết quả thực tế không được ghi lại. Có thể tài liệu hóa những phần việc đã được thực hiện (đầu ra) và kết quả đối với các bên liên quan (người hưởng lợi).

THEO DÕI CHUYÊN CẦN TẠI TRƯỜNG

Công cụ này¹⁷ có thể được sử dụng bởi trẻ em và thanh thiếu niên hoặc người lớn trong các dự án mà một trong những kết quả mong đợi về sự tham gia của trẻ em là cải thiện việc chuyên cần đến trường. Công cụ này được sử dụng ở cấp độ cộng đồng để giám sát liệu trẻ em tham gia dự án có đi học đều đặn không và các lý do vắng học. Trẻ em (ví dụ, thành viên câu lạc bộ trẻ em) và các nhân viên hỗ trợ của các tổ chức PCP hoặc chính quyền có thể theo dõi các lý do trẻ em không đến trường và hợp tác với cha mẹ và các cơ quan chức năng hỗ trợ cho các em đến trường đều đặn.

20 phút, định kỳ (hàng tuần hoặc nửa tháng) trong các phiên họp của nhóm trẻ em tại cộng đồng. Việc theo dõi chuyên cần sẽ mất nhiều thời gian hơn nếu thu thập dữ liệu bằng cách đi hỏi từng hộ.

CHUẨN BỊ

- Mẫu theo dõi chuyên cần (cỡ giấy A3 hoặc biểu đồ - xem mẫu bên dưới)
- Bút màu để điền vào mẫu giấy/biểu đồ

CÁCH THỰC HIỆN

- Tạo và in đủ các mẫu theo dõi chuyên cần cho tất cả các thành viên của câu lạc bộ/nhóm trẻ em tại cộng đồng - xem mẫu dưới (hoặc lập một biểu đồ lớn treo tường để theo dõi chuyên cần).

Các câu lạc bộ trẻ em tại cộng đồng quản lý bằng theo dõi chuyên cần hàng ngày																								
Ngày:		Danh sách theo dõi chuyên cần hàng ngày																		Ghi chú:				
Tên câu lạc bộ trẻ em:		Nếu có thành viên không đến trường, chọn một trong số các lý do dưới đây: (a) bị ốm; (b) phải làm việc nhà; (c) tham gia nghi lễ/lễ hội; (d) không hoàn thành bài tập về nhà; (e) không có đủ thức ăn; (f) chăm em; (g) phải lao động kiếm sống; (h) chơi ở nhà; (i) chơi ngoài đường; (j) đồng phục không được giặt sạch/phơi khô; (k) không có sách giáo khoa hoặc bút viết; (l) đã đi khỏi làng với cha mẹ; (m) không thích/sợ bị phạt khi đến trường; (n) lý do khác.																		Đi học: đánh dấu ✓ Vắng mặt: ghi lý do tương ứng với các ký tự				
Địa chỉ:																				Tổng số ngày				
MS	STT	Tên thành viên CLB trẻ em	Lớp/ngày	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Tổng số ngày đến trường
1																								
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								
7																								
8																								
9																								
10																								

- Lập danh sách tên trẻ em trong độ tuổi đến trường trong cộng đồng. Có thể bổ sung số nhà/địa chỉ.
- Đánh dấu những ngày cuối tuần hoặc ngày nghỉ trong bảng theo dõi (theo cột).
- Thông qua các phiên họp của các CLB của trẻ em hoặc qua việc đến thăm từng nhà, tìm hiểu xem các em có đi học hay vắng mặt trong các ngày phải đến trường. Đánh dấu ngày đi học và chọn một ký tự tương ứng để về lý do ngày vắng, như sau:
(a) bị ốm; (b) phải làm việc nhà; (c) tham gia nghi lễ/lễ hội; (d) không hoàn thành bài tập về nhà; (e) không có đủ thức ăn; (f) chăm em; (g) phải lao động kiếm sống; (h) chơi ở nhà; (i) chơi ngoài đường; (j) đồng phục không được giặt sạch/phơi khô; (k) không có sách giáo khoa hoặc bút viết; (l) đã đi khỏi làng với cha mẹ; (m) không thích/sợ bị phạt khi đến trường; (n) lý do khác.
- Nếu một em vắng mặt vào một ngày cụ thể, cần hỏi lý do và chọn ký tự tương ứng.
- Trẻ em và người lớn có thể cùng thực hiện việc theo dõi chuyên cần để khuyến khích trẻ em đến trường.

Điều quan trọng là dữ liệu phải được thu thập thường xuyên vào mỗi tuần hay nửa tháng, nếu không, sẽ rất khó để trẻ em nhớ lại những ngày đã qua. Tuy nhiên, việc thu thập dữ liệu sẽ phụ thuộc vào việc các câu lạc bộ/nhóm trẻ em tổ chức họp theo định kỳ thế nào. Mẫu này thường có thể được hoàn thành bởi các em lớn hơn 9 tuổi. Có thể đề nghị người lớn hỗ trợ các em, đặc biệt là trong giai đoạn đầu.

Phản ánh việc sử dụng công cụ này ở Nepal: Một số trẻ em có thể cảm thấy xấu hổ khi không thể đến trường thường xuyên. Áp lực tích cực từ các bạn có thể giúp trẻ em đi học đều đặn. Trẻ em cũng có thể giúp giám sát một số bạn tuy có đi ra khỏi nhà nhưng không đến trường và ghi lại lý do.

PHÂN TÍCH DỮ LIỆU THỨ CẤP

Như trình bày trong **Quyển 4** (trang 23-24) và phần đầu của Tập sách này, việc xác định và thu thập các phân tích dữ liệu thứ cấp có liên quan để thông tin, đối chiếu các nguồn dữ liệu và xác minh các ý kiến từ trẻ em và người lớn là rất cần thiết.

MÚA RỐI HOẶC DIỄN KỊCH

Múa rối và diễn kịch có thể được sử dụng với các em thiếu nhi để khuyến khích các em trình bày về các thay đổi trong cuộc sống của mình (ví dụ như trong gia đình, trường mẫu giáo, trường học, cộng đồng) khi tham gia chương trình.

Một nhóm trẻ em biểu diễn tại một sự kiện chào mừng Ngày Sức khỏe Trẻ em tại hạt Bắc Kapoeta, Nam Sudan.

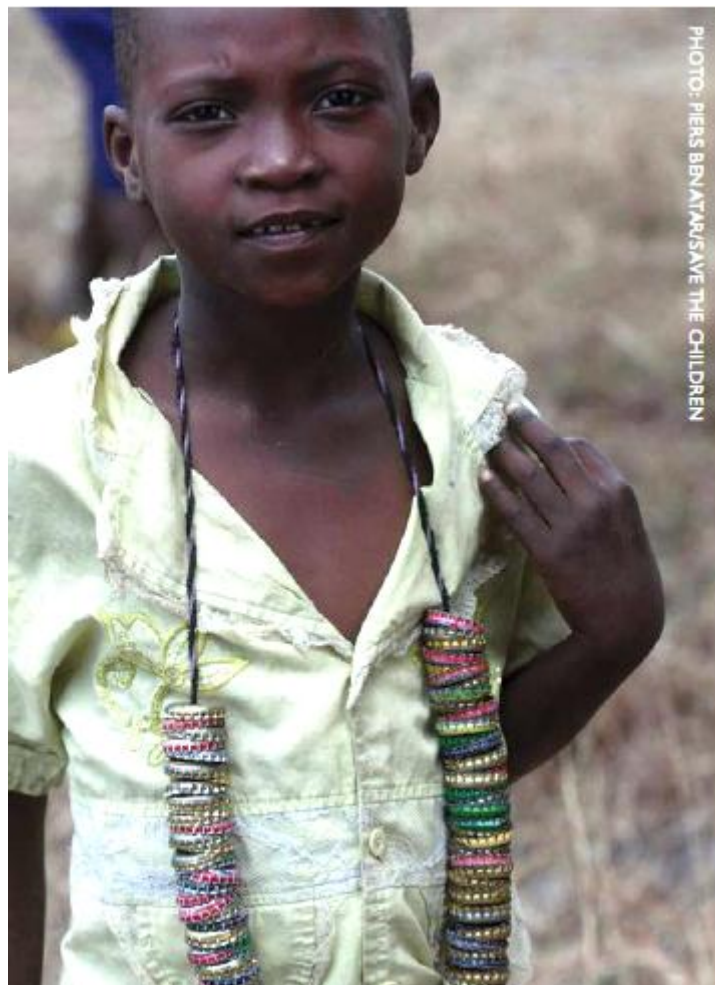
Trẻ em gái nhảy múa tại không gian dành cho trẻ em tại một trại tị nạn ở khu vực dành cho người Somali tại Ethiopia.

VẼ TRANH

Các em nhi đồng có thể được khuyến khích vẽ tranh về cuộc sống của mình và những ích lợi khi các em tham gia chương trình. Trẻ em có thể được khuyến khích mô tả về những gì các em vẽ cũng như ý nghĩa của bức tranh. Có thể nêu các câu hỏi gợi ý để hiểu hơn về các thay đổi/không thay đổi như là kết quả của việc trẻ em tham gia vào quá trình/dự án.

LÀM SỔ LƯU NIỆM

Trẻ em có thể được khuyến khích làm và cập nhật sổ lưu niệm bằng các tranh vẽ, ảnh, ảnh “cắt ra từ tạp chí”, v.v ... để minh họa quan điểm của mình về chương trình/dự án và các thay đổi quan trọng do chương trình/dự án mang lại. Sử dụng các câu hỏi gợi mở để tìm hiểu quan điểm của trẻ em tham gia chương trình như thế nào, đã có các thay đổi nào, tích cực hay tiêu cực, nhờ vào quá trình tham gia đó.

Một thành viên của
Hội đồng trẻ em cấp
thôn ở quận Lindi,
Tanzania.

PHỤ LỤC: CÁC TRÒ CHƠI KHỞI ĐỘNG VÀ LÀM QUEN

Lưu ý: Cần phát triển và sử dụng các trò chơi khởi động phù hợp với khả năng của các nhóm trẻ em khác nhau. Ví dụ, không chọn các trò chơi khởi động có hình ảnh và cần di chuyển nhanh nếu có trẻ em khiếm thị trong nhóm.

58

“TÔI RẤT VUI KHI LÀM MỘT TRẺ EM/NGƯỜI LỚN, BỜ VÌ... NHƯNG NẾU TÔI LÀ MỘT NGƯỜI LỚN/TRẺ EM, TÔI CÓ THỂ...”

Trong các nhóm nhỏ, trẻ em/người lớn được đề nghị hoàn thành câu nói trên. Sau đó, chia sẻ với nhóm lớn. Trò chơi này có thể giúp nhận biết sự khác biệt giữa người lớn và trẻ em và lợi thế và nhược điểm của mỗi độ tuổi.

PHÂN NHÓM TIẾNG ỒN ĐỘNG VẬT

Mỗi người được phát một mảnh giấy có hình ảnh hay tên của một con vật. Mỗi người sau đó nhắm mắt lại, di chuyển quanh phòng và phát ra âm thanh của con vật đó cho tới khi tất cả những người cùng phát ra âm thanh tương tự nhóm lại được với nhau.

PHÓNG VIÊN NHÍ

Trẻ em/thanh thiếu niên chia thành từng cặp để tìm hiểu thông tin về bạn cùng cặp của mình, sau đó chia sẻ thông tin đó với cả nhóm. Ví dụ: tên người bạn cùng cặp, mục đích đến với buổi họp, nơi đến, sở thích, thời gian tham gia vào tổ chức, hoặc một thông tin gì đó về người bạn này mà không ai biết.

OẢN TÙ TÌ

Chia người tham gia thành hai đội để chơi oản tù tì bằng tay với bao, kéo và búa. Hai đội đứng đối diện nhau và ra biểu tượng của họ. Bao thắng búa, búa thắng kéo và kéo thắng bao.

ÁO KIỂU, VÁY ĐÀM VÀ SƠ MI¹⁸

Đây là một hoạt động sáng tạo có thể được tổ chức cho trẻ em để tiếp thu và tóm tắt các khái niệm chính. Trẻ em được phát các tờ giấy lớn, băng dán, bút và được đề nghị làm một trong 3 thứ: áo kiểu, váy đầm hoặc sơ mi. Các em được khuyến khích thiết kế trang phục của mình với các thông điệp liên quan đến các khái niệm chính (ví dụ, phạm vi/chất lượng kết quả sự tham gia của trẻ em). Sau đó, các em trình diễn mẫu thiết kế của mình và tóm tắt ý nghĩa của các khái niệm đó đối với mình.

BẮT CHƯỚC CÁC CON VẬT¹⁹

Người tham dự được phát vật liệu (bút chì, giấy, chì màu) và yêu cầu vẽ các động vật mà họ thích hoặc biết. Sau đó yêu cầu các em tạo ra những âm thanh đặc trưng của động vật đó và mô phỏng cách chuyển động của nó. Công cụ này có thể được sử dụng để lập các nhóm theo các loài động vật: mèo, chó, chim, sóc, v.v. Có thể sử dụng trong các nhóm thiếu nhi và trẻ em lớn hơn. Khi một con vật nào được nêu ra, thúc đẩy viên có thể kể thêm một câu chuyện nhỏ về con vật đó và rồi các em phải bắt chước âm thanh và cách di chuyển của con vật đó.

Trẻ em từ quận Habiganj, Bangladesh.

CON THUYỀN BỊ ĐẮM

Trẻ em di chuyển khắp phòng và hô hoặc hát "em đi bơi thuyền, trong thảo cầm viên, nhưng ôi chiếc thuyền, bị đắm mất rồi....". Khi các con số được hô lên (ví dụ: số 3,5,6...), các em phải lập nhóm (xuồng cứu sinh) với số lượng người tương ứng để đến ứng cứu. (Tương tự trò "đoàn kết-đoàn kết" mà các bạn trẻ Việt Nam hay chơi).

TRÊN BỜ HAY TRONG AO

Tất cả trẻ em ngồi quỳ gối theo một vòng tròn. Không gian trong vòng tròn tượng trưng cho một cái ao. Khi người quản trò hô lên "trong ao", các em phải đặt tay trên nền nhà. Khi người quản trò hô "trên bờ", các em phải đặt tay lên gối. Các em chỉ làm theo những gì người quản trò nói, không làm theo điều người đó làm.

AI LÀ NHẠC TRƯỞNG?

Tất cả trẻ em tạo thành một vòng tròn. Một người chơi tình nguyện được đưa ra khỏi phòng hoặc bị bịt mắt. Các em còn lại quyết định ai là người nhạc trưởng. Sau đó, các em vừa hát vừa di chuyển theo vòng tròn và làm theo các động tác mà người nhạc trưởng bí mật đưa ra. Người chơi quay trở lại phòng và có 3 cơ hội để đoán ra ai là người nhạc trưởng.

VỊT, VỊT, NGỔNG

Trẻ em ngồi thành vòng tròn. Một người chơi đi vòng quanh vòng tròn, vỗ đầu các bạn và hô "Vịt" hoặc "Ngỗng". Khi bạn nào được gọi là "Vịt", bạn đó phải ngồi yên, nhưng nếu được gọi là "Ngỗng", cả hai bạn đều phải chạy quanh vòng tròn một lần nhanh nhất có thể. Ai chạy chậm hơn phải quay về chỗ xuất phát và thay người trước đó đi quanh vòng tròn và tiếp tục trò chơi.

ĐỔI CHỖ

Trẻ em đứng thành vòng tròn. Người quản trò nêu ra một đặc điểm (chẳng hạn, tất cả những người mang vớ). Theo đó, người nào đang mang vớ phải chạy tìm một chỗ đứng khác trong vòng tròn. Ai tìm được chỗ muộn nhất trở thành người quản trò mới.

PHỐ, TRÈ, NHÀ

Tất cả trẻ em chia thành nhóm 3 người. Hai bạn trong nhóm nắm tay nhau và tạo thành "Nhà". Bạn thứ ba của mỗi nhóm đứng trong nhà và gọi là "Trẻ". Người quản trò đứng riêng và lần lượt hô "Phố", "Trẻ" hay "Nhà". Nếu hô "Nhà", các bạn đang đứng làm nhà phải tách ra và tìm người để làm một nhà khác. Nếu hô "Trẻ", các bạn đang làm "Trẻ" phải tìm một nhà mới. Nếu hô "Phố", mọi người phải thay đổi vị trí. Người quản trò cũng nên tham gia trò chơi. Ai không tìm được nhóm sẽ phải trở thành người quản trò mới.

KHI GIÓ THỔI

Những người tham gia đứng thành một vòng tròn. Quản trò hô: "Kìa gió đang thổi, ai đang mang vớ, phải đổi chỗ đi". Trò chơi này tiếp tục với các lần hô khác, chẳng hạn như "Ai có tóc đen", v.v. Trò chơi nêu ra những đặc điểm chung giữa các bạn khác nhau. Mọi người di chuyển xung quanh và nhờ đó sẽ cảm thấy tỉnh táo.

Trẻ em làm bảng câu hỏi tự đánh giá chất lượng trong quy trình thu thập cơ sở dữ liệu ban đầu cho GS&ĐG tại Wasala, Nicaragua.

SỐ 7 LẶNG IM

Mọi người đứng thành vòng tròn. Một người đặt tay lên ngực và hô "Một". Tùy thuộc vào hướng bàn tay chỉ theo bên trái hoặc phải, thì người bên phải hoặc trái sẽ hô "Hai" và chỉ về phía bên phải hoặc trái với bàn tay đặt trên ngực, giống như người trước đó. Trò chơi tiếp tục cho đến số "Sáu". Sau đó, người số "Bảy" phải đặt tay lên đầu và im lặng. Trò chơi vẫn tiếp tục, ai làm sai sẽ bị loại khỏi cuộc chơi.

CÁ SÁU VÀ SƯ TỬ

Vẽ một hình vuông lớn trên sàn tượng trưng cho cái ao cá sấu. Ngoài ao là lãnh địa của sư tử. Cá sấu và sư tử không bao giờ tấn công cùng lúc, vì thế, khi người chơi nghe hô "Sư tử", họ phải nhanh chóng di chuyển vào trong ao để tránh bị sư tử ăn thịt. Khi nghe "Cá sấu", họ phải chạy khỏi cái ao đến đất liền để tránh bị cá sấu ăn thịt. Người quản trò có thể gây kịch tích và thử thách người chơi bằng cách hô và đổi nhanh "Sư tử" và "Cá sấu", hoặc hô lặp từ để người chơi mắc lừa.

ĐÓ VUI CÓ THƯỜNG²⁰

Trò chơi này có thể được sử dụng để đánh giá việc biết và hiểu các khái niệm mới. Sử dụng một cái hộp nhỏ/chiếc mũ có thể chuyển tay, bên trong đặt các mẫu giấy gấp lại có các câu hỏi. Người chơi chuyển tay cái hộp và lần lượt lấy ra mẫu giấy có câu hỏi và phải trả lời câu hỏi mình bắt được. Có thể chuẩn bị các phần quà nhỏ cho các bạn trả lời đúng.

CHÚ GIẢI

¹ *Funky Dragon and Partnership support unit, Children as Researchers: Resource pack*, 2012 L Gosling and M Edwards, *Bộ công cụ: Hướng dẫn thực hành lập kế hoạch, giám sát, đánh giá và đánh giá tác động*, Save the Children, 2003

² I Gosling and M Edwards, *Toolkits: A practical guide to planning, monitoring, evaluation, and impact assessment*, save the children, 2003 Xem J Kitzinger “Phương pháp thảo luận nhóm tập trung: tầm quan trọng của sự tương tác giữa những người tham gia nghiên cứu”, *Xã hội học Sức khỏe*, 1994, 16, 1, trang 103-121

³ Ibid

⁴ R Chambers, *Tập huấn PRA, Khóa học về giám sát và đánh giá có sự tham gia INTRAC*, 1995

⁵ Xem C O’Kane, “Phát triển các kỹ thuật có sự tham gia: thúc đẩy quan điểm của trẻ em về các quyết định ảnh hưởng đến mình”, P Christensen and A James (biên tập) *Nghiên cứu cùng trẻ em: Quan điểm và thực hành. Tái bản lần 2*, 2008

⁶ Xem R Davies and J Dart, *Kỹ thuật về sự thay đổi có ý nghĩa nhất: Hướng dẫn sử dụng*, 2005, <http://www.mande.co.uk/docs/MSCGuide.htm>

⁷ Như trên

⁸ Điều chỉnh công cụ “Chuyến đi do trẻ điều hành bằng hình ảnh” được phát triển bởi các nhà thực hành của tổ chức Neighbourhood Children’s Networks, Ấn Độ.

⁹ Công cụ này được tổ chức Plan Guatemala chia sẻ, có tên gốc là “Comal và Tortilla”. “Comal” là một loại chảo được làm từ đất sét để nấu các món bánh bột bắp (“tortilla”).

¹⁰ Xem J Theis, *Đánh giá sự tham gia của trẻ em*, 2003

¹¹ Công cụ này được phát triển và chia sẻ bởi Tổ chức Quan tâm đến lao động trẻ em, Ấn Độ.

¹² Công cụ này có thể hữu ích để tổ chức hoạt động cho cán bộ trước, sau đó cho trẻ em để khám phá điểm tương đồng và khác biệt giữa hai nhóm và lý do tại sao.

¹³ Công cụ này đã được cập nhật dựa trên các phản hồi hữu ích từ các thanh thiếu niên tham gia dự án của Plan Togo và các dự án thí điểm khác.

¹⁴ Công cụ này được phát triển và chia sẻ bởi tổ chức EveryChild Malawi (Mỗi đứa trẻ Malawi).

¹⁵ Công cụ này được phát triển và chia sẻ bởi các nhóm trẻ em do tổ chức Quan tâm đến lao động trẻ em, Ấn Độ hỗ trợ.

¹⁶ Công cụ này được phát triển và chia sẻ bởi tổ chức Save the Children, các đối tác phi chính phủ và các câu lạc bộ trẻ em ở Nepal.

¹⁷ Hoạt động này được chia sẻ bởi tổ chức Plan Guatemala.

¹⁸ Hoạt động này được chia sẻ bởi tổ chức Plan Guatemala.

¹⁹ Chia sẻ bởi tổ chức Plan Guatemala.

BỘ CÔNG CỤ GIÁM SÁT VÀ ĐÁNH GIÁ SỰ THAM GIA CỦA TRẺ EM

TẬP 5

Các công cụ giám sát và đánh giá sự tham gia của trẻ em

Bộ công cụ này trình bày cách thức giám sát và đánh giá sự tham gia của trẻ em trong các chương trình, cộng đồng và toàn xã hội. Nó dành cho các nhà thực hành và trẻ em làm việc trong các chương trình có sự tham gia cũng như dành cho chính phủ, các tổ chức phi chính phủ, xã hội dân sự và tổ chức trẻ em mong muốn tìm kiếm giải pháp đánh giá và tăng cường sự tham gia của trẻ em trong xã hội.

Bộ công cụ gồm 6 tập

Tập 1: Giới thiệu cung cấp cái nhìn tổng quan về sự tham gia của trẻ em, cách thức xây dựng bộ công cụ và hướng dẫn vắn tắt về giám sát và đánh giá.

Tập 2: Đánh giá việc thiết tạo môi trường dựa trên tôn trọng và có sự tham gia của trẻ em cung cấp khung đo lường và các công cụ thực hành để đo lường sự tham gia của trẻ em trong cộng đồng và xã hội.

Tập 3: Cách thức đo lường phạm vi, chất lượng và kết quả sự tham gia của trẻ em cung cấp khung lý luận về sự tham gia của trẻ em và giới thiệu các tiêu chuẩn và bảng biểu để đo lường sự tham gia của trẻ em.

Tập 4: Hướng dẫn 10 bước giám sát và đánh giá sự tham gia của trẻ em xem xét sự tham gia của trẻ em, thanh thiếu niên và người lớn trong một quá trình. Nó cũng bao gồm hướng dẫn xác định mục tiêu và các chỉ số đánh giá sự tiến bộ, phương pháp thu thập dữ liệu mang tính hệ thống, tài liệu hóa các hoạt động và phân tích kết quả thu được.

Tập 5: Công cụ giám sát và đánh giá sự tham gia của trẻ em cung cấp các công cụ bạn có thể sử dụng khi làm việc với trẻ em, thanh thiếu niên cũng như các bên liên quan khác.

Tập 6: Kinh nghiệm, lời khuyên và khuyến nghị từ trẻ em và thanh thiếu niên do các thanh thiếu niên đã tham gia trong quá trình thử nghiệm công cụ này soạn thảo. Sbao gồm hai phần riêng biệt: một dành cho người lớn và một dành cho trẻ em và thanh thiếu niên.

